БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилетингеН

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1956 ЯНВАРЬ 26 ЧЕТВЕРГ № 19 (3472)

Ортээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ ҮСОЛУНДА:

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунда (1 арын).

Кур болгаш куруккан черлерни шиңгээдип алырынга шылгараан комсомолчуларның болгаш аныяктарның чөвүлел хуралы (1—2 арыннарда).

РСФСР-ниң Дээди Совединиң ийиги сессиязы (2 арын).

«Улустар аразынга тайбыңны быжыглазары дээш» делегейниң Сталинчы шаңналдарының талазы-биле комитетте Вьетнамның хөй-ниити ажылдакчызы Тон Дык Тханга делегейниң Сталинчы шаңналын тывысканы (2 арын).

Х. Шаравии. — Малчыннар ортузунга политик-кижизидилгелиг ажылды өкижиндер (3 арын).

М. Свиридонов. — Делгелгелер—көдээ ажыл-агыйны көдүреринге улуг ужурдузалыг (3 арын).

В. Цыпкин.—Көдээниң чонунга ботонаалга үндүрүү (3 арын).

КЫДАТ УЛУС РЕСПУБЛИКАДА (4 арын).

Улустуң национал армиязын тургузар дугайында хоойлуга ГДР-ниң ажылчы чоннары байыр чедирип турар (4 арын).

Нерунуң болгаш Блюхериң кады кылган медеглели (4 арын).

М. Павлов.—Либерия Республика (4 арын).

СЭКП-НИҢ XX СЪЕЗДИЗИНГЕ КҮШ-АЖЫЛЧЫ ЧЕДИИШКИННЕРЛИГ УЖУРАЖЫЫЛ

Совет улус бо хүннерде Коммунистиг партияның XX съездизиниң 1956—1960 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын көгжүдериниң алдыгы беш чыл планының талазы-биле Директиваларының төлевилелин улуг көдүрүүшкүн-биле чугаалажып көрүп турар. Ол төөгүлүг документини совет кижилер боттарычың тургузукчу ажылының улуг чаагай программазы кылдыр хүлээп ап, чаа беш чыл планын хуусаа бетинде күүселиринге боттарының быжыг бүзүрелдиин илергейлеп турар. Күш-ажылга ынак бистиң улузувус Директиваларны танышпышаан, партияның XX съездизинге чедиишкиннинг ужуражыр дээш социалистиг чарышты улам калбартып, аңаа чаа, бедик көргүзүүлерни чедип ап турар.

Кызылдың алдын эргелелиниң автотранспорт конторазының коллективи Директивалар-биле танышкаш чаа бедиткен хүлээлгени алган. Съездиниң ажыттынар хүнүнге чедир бүдүн чартык айның нормазын күүседир деп транспортчулар сөзүн бергеннер. Бо чылдың бирги кварталының бүдүрүлге онаалгазын март 20-де доллур күүседир дээш олар социалистиг чарышты калбарткан.

Контораның чолаачызы эш Казачковтуң чугаалааны болза: —Алдыгы беш чыл планы болза бистиң улузувустуң амыдыралчы улуг чаагай программазы болур. Оон ажыл херек кырынга чедиишкиннинг күүселдези бистериниң күжениишкиннинг ажылывыстан хамааржыр. Ынчангаш мен чаа беш чылда бүдүрүлгениң нормазын 130 хуудан кудулатпазын хүлээнип турмен. Бо чылын 54 муң тонна-километр ажылдаар планымны 70 муң кылдыр күүседир мен.

Коммунистиг партияның өстүргени болгаш кижизиткени күш-ажылга ынак, күрүнеңиң эзи болурун билир, ниитиниң эргe-ажыктарын хүндүлеп көөр чаа кижиниң кайгамчык шынарын социалистиг чарыш көскүзү-биле илередип турар.

Чарыштың түңнелинде бистиң областың үлетпүрүнде болгаш көдээ ажыл-агыйында чаартыкчыларның болгаш рационализаторжуларның саны өскен, бүдүрүлге программазын долдур болгаш ажыр күүседип турар бүдүрүлгелер көвүдээн. Хөй-хөй бүдүрүлгелериң бүдүрүп үндүрүп турар продукциязының шынар көргүзүүлери өскижээн. Кызылдың мебель фабриказы, дааранылга комбинады, типография, ажышчем комбинады, Бай-Хаактың болгаш Тожунуң райүлетпүр комбинаттары чарыштың шылгаракчылары болуп турар.

СЭКП-ниң январь болгаш июль Пленумнарының шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш областың ажылчы чоннары үре-түңнелдиг ажылдан турарлар. Күрүне планнарын хуусаа бетинде күүседиг бүдүрүлгелериң дугайында, колхозчуларның, МТС-тер болгаш совхозтар ажылчыларының күш-ажылчы чедиишкиннериниң дугайында өөрүнчүг медээлер хүн-бүрүде дыңналып турар.

Элегес шахтаның өрүмнекчилери — эштер Тимченко, Кошкар-оол, Намдак, Кызыл-Хавак шахтазының забойщиги Бауман нормаларын үргүлчү 150 хуу күүседип келген. «Тыва тулуг» трестизиниң дашчызы эш Калзан СЭКП-ниң XX съездизинге алдар болдурган күш-ажылчы эл чегге киргеш, хүн-бүрүде бүдүн чартык нормаларны күүседип турар. Харылаа эргелелиниң транспорт конторазында аныяк чолаачы Савватий Мюведевтиң ады сураглыг апарган. Ол ам 1957 чылдың үлүүнде ажылдан турар. Кызылдың ажышчем комбинадының ажылдакчызы Хертек Серен съездиниң күш-ажылчы болаттыг кууур дээш ай бүрүзүнүң онаалгаларын 150 хуу күүседип, бедик шынарлыг продукцияны берип турар.

Областың көдээ ажыл-агыйының ажылчилери социалистиг чарышка бедик көргүзүүлерни чедип алган. Колхозчу көдээниң ажыл-ишчилери съездиге алдар болдурган социалистиг чарышты калбарткаш, тараа белеткелдериниң күрүне планын 159 хуу, эттиин—103 хуу, сүттүүн—123 хуу, дүктүүн—126 хуу күүседкен. Ниитиниң мал ажылын хөгжүдериниң күрүне планын 1955 чылда областың колхозтары чедиишкинниг күүседкен. Үрезин уруушкунунуң планын область ниитизи-биле күүседкен. Инектериниң саалдазының күрнакчы методтарын шиңгээдип алгаш, саанчылар эштер Шведова болгаш Шумова олар саар инек бүрүзүнден 2181—2064 килограмм сүттү, саанчылар эштер Бильчирма болгаш Тарыймаа —1615 болгаш 1589 килограмм сүттү, ынчаарга ферма ниитизи-биле инек бүрүзүнден 1579 килограмм сүттү саап алган.

Чедип алган чедиишкиннер чеже-даа улуг болза, аңаа оожургап болбас ужурлуг бис. Үлетпүрде болгаш колхозтарда, МТС-терде болгаш совхозтарда ажыглатынмайн турар иштики курлавырлар ам-даа улуг. Сорулга болза ол курлавырларны чөп ажыглаарында болур. Туранның үлетпүр комбинады, Кызылдың алгы заводу болдуңуң иштики курлавырын багай ажыглап турар.

Областың көдээ ажыл-агыйында улуг четпестер бар. Часкы тарылганың белеткел ажылдары чамдык колхозтарда, совхозтарда болгаш МТС-терде хожудаашкынныг чоруп турар. Сүт-Хөл, Кызыл МТС-тери тракторлар септелгезин таваарлаашкын-биле чорудуп, септелгениң графигин үреп турар. Үрезин уруушкунунуң планын алээн хөй колхозтар ам-даа күүсетпээн.

Социалистиг чарыштың киржикчилери совет кижилериниң патриоттуг хүлээлгези —күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн чайгылыын чок бедидери болур. Чарышты улам ынай калбартыры дээш демиселге партия, профэвилел болгаш комсомол организациялары организакчы болгаш инициативалыг болур ужурлуг.

Ынчалза-даа бодунуң ол ролүн чамдык партия, профэвилел болгаш комсомол организациялары багай күүседип турар. Чижээ, Чадаананың райүлетпүр комбинадында социалистиг чарыш өзү барымдаалап организастатынган. Комбинатта партия организациязының секретары эш Южаков чарыштың үре-түңнедиг күүселдези дээш сагыш салбайн, оон улуг ужурдузазын чедир билбейн турар.

Партия, профэвилел, комсомол организациялары чарышты улам калбартпышаан, мурнакчы дуржулганы нептередиринче онза кичээнгейни салыр ужурлуг. Мурнакчы дуржулганы нептередиринге агитаторларның, пропагандистериниң беседаларын, хана солунун база район солунун, радиону ажыглаары, мурнакчылар-биле ужуражыышкыннарны кылыры чугула. Ынчангаш бистиң агитас массалыг ажылывыс амыдырал-биле холбашкан, партияның болгаш чазактың шиитпирлериниң өзулуг күүседикчилери —кижилер-биле ажыл болур. Болунга онаашкан ажыл-херээнге харыысалгалыг болурунга ажылчы чоннарны кижизидери чугула.

Алган хүлээлгезиң ажыл-херек кырынга күүседиринге кижи бүрүзүн өөредири, чедиишкиннерге оожургавазынга, оларны улам быжыглаарынга болгаш ажылда четпестер-биле эптеш чок демисежиринге оларны кижизидери партия организацияларының чугула сорулгазы болур ужурлуг.

Чаа беш чылдың онаалгаларының чедиишкиниг күүселдези оон баштайгы чылы—1956 чылдың улус ажыл-агыйын сорулгаларны кре-түңнедиг боттандырарындан эгелээр ужурлуг. СЭКП-ниң XX съездизинге алдар болдурган социалистиг чарышты улам калбартып тургаш, съездиге күш-ажылчы шылгарангай чедиишкиннер-биле ужуражыры совет кижи бүрүзүнүң алдарлыг херээ.

Кур болгаш куруккан черлерни шиңгээдип алырынга шылгараан комсомолчуларның болгаш аныяктарның чөвүлел хуралы

Кур болгаш куруккан черлерни шиңгээдип алырынга шылгараан комсомолчуларның болгаш аныяктарның чөвүлел хуралы январь 21-де ССРЭ-ниң Дээди Соведийиң Кремльдиг Улуг ордузунда хуралдар кылыр залынга үргүлчүлеп турган. Эртенги хуралга Кокчетав области Заготстройнуң Тайничин тудуг участогунуң ажылчыны Тамара Горбачева, ССРЭ-ниң Хоорай болгаш көдээ тудугларының Министри И. К. Козюля, Соңгу-Казахстан областың Суворов МТС-тин директору М. Ю. Верткин, Казахстанның ЛБСМ ТК-ның секретары Н. В. Дыхнов, Саратов области «Белеполье» совхозтуң аныяктарының трактор бригадазының бригадири Николай Грачиха, Акмолинск области «Заря» совхозтуң агроному Валентина Мурашева, Башкир АССР-ниң Хайбулин совхозунуң тракторизи Фарит Каримов, Казах ССР-ниң Ченпарскиде тараалаң совхозтуң тракторизи Совбан Закизянов, Көдээ ажыл-агый эртемнериниң В. И. Ленин аттыг Бүгү-эвилел Академиязының президентизи Т. Д. Лысенко, Сталинград области «Октябрьның тиилелгези» деп тараалаң совхозтуң тракторизи Николай Голопузов, ВЦСПС-тин секретары П. Н. Коробова, Соңгу-Казахстан области Маленков аттыг совхозтуң тудуг участогунуң начальниги Т. Х. Саттаров, РСФСР-ниң Совхозтар министри Т. А. Юркин олар санал берип чүве чугаалааннар.

Бежээки хуралга президиумга эштер К. Е. Ворошилов, Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, А. Б. Аристов, Н. И. Беляев, П. Н. Поспелов, Д. Т. Шепилов олар көстүп келирге аныяктар диңмиттиг, үр адыш часкаашкыны-биле уткааннар. Шупту туруп келген.

Кустанай области Джаркуль МТС-тин трактор бригадазының бригадири Леонид Дегтяренко, Алтайның «Урожайный» деп совхозунуң директору Е. И. Ракша, Акмолинск области Челкарскиниң Заготзерно пунктузунуң тулуунуң техниктиг ажылдакчызы Зоя Смирнова олар чөвүлел хуралга база санал бергеннер.

СЭКП ТК-ның Бирги Секретары эш Н. С. Хрущев чөвүлел хуралга чүве чугаалаан. Ону хуралдың киржикчилери үреттиң ханызындан чылыы-биле уткаан.

Эш Н. С. ХРУЩЕВТУҢ чугаазы

— Кур черлерни шиңгээдип алыры ышкаш, ындыг алдарлыг херекче партияның кыйгырыын өзугаар барган силерлерге партияның Төп Комитединиң өөрүнезинден байыр чедирерин чөпшээреп көрүңер, эштер. **(Диңмиттиг адыш часкаашкыны).** Кызымаккай күш-ажылдың ачызында чедип алган кайгамчыктыг чедиишкиннериңер-биле Силерге байыр чедирерин чөпшээреп көрүңер. Кур черлерни шиңгээдип алырының талазы-биле партияның болгаш чазактың салган сорулгазы колдуунда шиитпирлетиңген деп сөглеп болур. Кыйгырыгның хүннеринде бистиң чугаалап турганывыс ышкаш 13 миллион гектар эвес, а оон ыракта хөй чер аңдартынган—деп эш Н. С. Хрущев чугаалаан. — Кур болгаш куруккан черлерни шиңгээдип ап турар районнарда ам үеде 30 миллион гектарны, а бүгү чуртта 33 миллион гектарны аңдарган. **(Адыш часкаашкыны).**

Ол кончуг эки-дир! Бир эвес бистер чаа районнарже кижилерни аңаа-ла көжүрүп турган кур черлерни шиңгээдип алырының оруун шилип алган болуувуса, ол хире хөй черлерни шиңгээдип алырынга ийи беш чылдар безин чедиишпес болур ийик. А кажан силериң изиг чүректеринерге идегээш, кур черлерни шиңгээдип алырынга техниканы бергенивисте, база партияның кыйгырыын идепкейлиг деткээн аныяктарже, комсомолчуларже кыйгырыгны үндүрүптеривиске ол сорулга кыска хуусаада ындыг-ла онзагай бергедээшкиннер чокка шиитпирлетине берген. **(Адыш часкаашкыны).**

Бо чаагай херекке силериң кииртениңер чүткүлдүг күш-ажыл бистиң улузувустуң сагыжынга артып калыр болгаш кур черлерже чорупкан аныяктар, комсомолчулар кур черлерни шиңгээдип ап турган кылган алдарлыг херектеринге дыка үр чоргаарланыр деп бодай-дыр мен.

Мен Силерге өөрүп четиргенимни, комсомолга, ВЛКСМ ТК-га, кур черлерже кижилер шилип чорударынга дөгүм каткан бүгү-ле комсомол, профэвилел болгаш партия организацияларынга өөрүп четиргенимни илергейлексээн база олар алдарлыг үүлени бүдүргеннер деп чугаалаксаан ийик мен. Ам кур черлерже кичээнгейни оожургатпас херек, эң эки черлерни шиңгээдип алыр, аңаа эки тарааларны өстүрүп алыр дээш ол ажылды үргүлчүлээр херек.

Кур черлерге кижилерни быжыглаар, оларның чуртталгазын таарыштырар херек, а ону кылырда чуртталганың таарымчалыг эки байдалдарын тургузары эргежок чугула. Ол дээрге кол үүл болур! Эки-эки бажыңнарны тудар херек. Чаа черлерже көжүп барганнар өг-бүделарлыг, ажы-төлдерлиг апаар болгай.

Ынчангаш машина-трактор станцияларының директорлары, совхозтарның директорлары, колхозтарның даргалары кижилер дугайында сагыш салыр ужурлуг. Бүгү кижилерге таарымчалыг эки байдалдарны тургузары — ол дээрге, ындыг-ла чиик эвес херек, аңаа чүгле күзээри эвээш болур болгаш хөй үүлдерни кылыр апаар деп үвени билир мен, ынчалзажок бо сорулганы канчап-даа шиитпирлээр херек.

1956 — 1960 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң алдыгы беш чыл планының талазы-биле СЭКП-ниң XX съездизинин Директиваларының төлевилелин силер номчаан болгай силер, эштер. Эки-ле Директивалар аа, шын бе?

Залдан ыыйылар: Кончуг эки.

Эш Хрущев: Бүгү ак-сеткилдиг кижилер ол Директиваларга өөрүп турар; айыттынган эчис сорулгаже—коммунистиг ниитилелди тургузарыпче бистиң партиявыстың болгаш бүгү улузувустуң бар чоруур калбак оруун ол Директивалардан олар көрүп турарлар. **(Диңмиттиг, үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыны).**

Эштер, бо дээрге, кончуг-ла өөрүнчүг-дүр, ылангыя бистерге — бирги беш чылды идепкейлиг белеткеп, боттандырып турган эрги салгалдың кижилериниге, онза-ла өөрүнчүг-дүр. Ынчаарга буржуаз экономистер, журналистер болгаш өскелердаа беш чыл планын канчаар шоодуп, ону хоозун бодал-дыр деп санап, сээдентенек чорук-тур, оортан үүг-даа бүтпес, ындыг ядыы тараачын Россия беш чыл планын канчап боттандырар болгаш чуртту индустриализастаарының сорулгазын канчап шиитпирлеп шыдаар боор дигилеп турганын билир бис.

Бис эларга барымдаа—боттуг сагындырыгны берген бис. Коммунистиг партияның, совет улустуң сөглээн сөзү ажыл-херектен карышпас дээрзинге буржуазил бүзүрей берген, ынчангаш алдыгы беш чыл планының төлевилелин чарлаан соонда ам бистиң планнарывысты боттанмас дээр дугайында бодал-биле болун аргалагы дег ындыг сээдең аарыг чаңгыс-даа кижи тывылбаан. Харын-даа сыр дедир, Совет күрүненің көстүп көрбээн экономиктиг хөгжүлдезиниң дугайында дүвүрээзиниг үннер буржуаз делегейде ыыткыр дыңналып турар апарган. Совет Эвилели бо-даа беш чылды чедиишкиниг күүседир дээрзинге чигзиниишкин турбас. Бистиң улузувусту капиталистер соңнап калган улус деп санаа турганнар Ынчаарга ам кандыг-даа капиталистиг чуртка бодаарга инженерлер, техниктиг интеллигенция бистиинде хөй. А алдыгы беш чылда олар улам-на хөй болур. Ол чорук империалистерни сүртедип турар, боттарывысты кадрларывысты бистиң тургузуп ап турар чоруувус оларны сүртедип, коргудуп турар.

А бисте кадрлар кончуг эки. Ынчалзажок мактанып болбас болбайнаан. Кадрлар эки деп чугаалап тур силер, а оон соонда шүгүмчүлээр болгай силер деп чугаалаар чадавас силер. Ол шын, оларның кайызы-даа шын **(адыш часкаашкыны),** чүге дээрге, кадрлар шынап-ла эки. Ынчаарга эки кадрлар улам-на эки болзун дээш оларны-даа шүгүмчүлээр херек. Мында кандыг-даа чөрүлдээ чок.

Ам кур черлерге бистиң моон соңгаргы ажылывыстың дугайын чугаалап көрейн, эштер. Чаа совхозтарның тургустунуп турганы баштайгы үеде чамдык ажыл-агыйларны далаш-биле, арай-ла таарымчалыг эвес кылдыр тургускулаңкан турган: черни шилип алырда үүгле чаъс-чаашкын дүжерин эвес, харын оон кужурлуун безин эки барымдаалап көрбейн барган. Ындыг совхозтарга тараалаң угланыышкынны мал ажылының угланыышкынынче шилчидери чогумчалыг болуп чадавас. Ам бар тудуглар ону ынчаар кылырынга база таарымчалыг болуп турар. Ындыг совхозтан күрүне кызылтасты эвес, харын нарын дүктү алыр апаар. Ол багай бе, ынчаш! Ол кончуг эки. Ындыг совхозтарда бар одаралар оларга тарылга шөлдерин кадыптарга хой ажылын хөгжүдерде чемниң таарымчалыг эки сууру болу бээр. А тарааны өске черлерден ап болур.

Чөөн Сибирьде болгаш Ыраккы Чөөн чүкте кур черлер хөй-даа болза, оларны моон соңгаар аңдарып шиңгээдип алырының талазы-биле ажылдарны калбартырын ам дүргедетпес бис. Шөлдериң дүжүттүүн бедидер төлээде, эрги, ажыглап ыаапкан шөлдерлиг-даа районнарга техниканы ам чаартыр арганы бээр херек.

Тарааны өөртүп чедирип берип турарывыс Ыраккы Чөөн чүкте кайгамчык эки черлериң барын чугаалаар бодаан мен. Бир эвес, чижээ, Казахстанда өлшык эвээш болза, Ыраккы Чөөн чүкте ол дээрге, өмгежок хөй. Красноярск край четчир санныг өл-ыыктыг болгаш ында каңдаашкын барык-ла болбайн турар. Ындыг болза-даа ында еске айыыл бар. Ол черлерде эрте доңаттар болуп турар. Ынчалзажок эки техника барда, оон саны четчир болза, ол айыыл-биле чиик демисежип болур. Үүгле шак үени эрттирбее, тодаргайлаарга, ажаап алыышкынны чогуур ейүнде чорудар херек.

Красноярск край — тарааны, эштти, сүттү, нарын база чартык нарын дүктү болгаш көдээ ажыл-агыйның еске-даа продуктуларын бүдүрериниң талазы-биле Сибирьде эң улуг районнарның бирээзи ол. Крайның колхозтарында болгаш совхозтарында тарылганың ниити шөлү 1955 чылда 2903 муң гектар, оон иштинде тараа культураларының —2221 муң гектар, оон иштинде кызылтастың — 3126 муң гектар болган. Тараа культураларының тарылгазында кызылтастың бот дензизи 1955 чылда 59 хуу болган. Ийи чылдарның дургузунда тарылга шөлү 661 муң гектар өскен.

Колхозтар болгаш совхозтар тараа культураларының эки дүжүдүн ап турар. Тараа белеткелдери дыка өскен. 1953 чылда күрүнеге 34 миллион пуд тарааны дужааган болза, 1955 чылда 70 миллион пуд тарааны дужаган. Кур болгаш куруккан черлерни улам ынай шиңгээдип алырының талазы-биле болдунар улуг аргалар крайда бар. Көдээ ажыл-агый министерствозунуң 1955 чылда чоруткан шинчилелин өзугаар алырга, Красноярск крайга 1 миллион гектардан эвээш эвес чаа черлерни шиңгээдип ап болур.

Көдээ ажыл-агыйны улам ынай хөгжүдериниң талазы-биле болдунар улуг аргалар Ыраккы Чөөн чүктүн районнарында база бар. Ында дыка хөй черлер бар.

Ол кандыг ораныл дээрзин билир силер бе? Бир эвес Биробиджанны алыр болза, ында рис өзүп турар, арбузтар, дынялар, помидорлар, садтар база өзүп болур! Кайгамчык-ла эки оран! Ынаар ынайлап барганывыс херек. Кажан? Бис ону чугаалажыр, көөр бис. Ол херекке амдыызында далашкан хереэ чок.

Совхозтарда дыка хөй артык үүлдериң бар болуп турарының дугайын маңаа санал берген эштер шын чугааладылар. Бүдүрүлге-биле холбашпаан, кеспейн-даа, тарывайн-даа турар дижир кижилер бисте шынап-ла кончуг хөй болдур ийин. Чамдык фактыларны көргүзүксеп тур мен. Кустанай области Урицкий районнуң Чехов аттыг совхозунда 255 кижи ажылдап турар. Оларның иштинде административ-эргелел кижилери болгаш бүдүрүлге-биле харылзаа чок ажылчыннар—51 кижи, рабкооптуң ажылдакчылары — 14 кижи бар. Административ-эргелел болгаш хандырылга черинің бир ажылдакчызы-ла совхозтуң үш ажылчын бүрүзүнге онзажып турар. Кустанай областың Чернышевский аттыг совхозунда 250 ажылчыннар болгаш тускай эртемниглер бар. А рабкооптуң ажылчыннары — 42 **(Катны).** Ынчаарга олар сөөртүп келген бараан-сараан үүлдериниң шуптузун боттары-ла садып алгаш барып болур ышкажыл. **(Катны, адыш часкаашкыны).**

Эштер комсомолчулар! Дестүнмес орлан чоруулар аажок болгай, боттарыңарның энергиянарны кур черлер аңдарарда салып кииртениңер ышкаш, бюрократизм-биле демиселге боттарыңарның чидиг хылыыңнарны база-ла шак ынчаар ушта тыртып алынар. Кур черни амдыгаштан-на бокталдырып эгелей берген шак ол бок сигеннерден кур черни арыглаар дээш, бюрократизмни өлөөн дошкункаржы аажылап болбас үве бе, бо? **(Диңмиттиг адыш часкаашкыны).** Шак оортан биске үүгле ажыктыг болур.

Мында бригадир эш Дегтяренко олуруп тур, ол маңаа эки чугаалады. Ынманыыже, бригадирлер ыяавыла дузалакчыларлыг турзун деп оон саналын болгаан өөренип көрзе чогуур. «Чаа амыдыралдың оруу» колхозтуң даргазы Арепьевтиң «Правдага» бижээн үүлүн силер номчаан силер бе? Ол неделя мурнунда болган үүве, бир эвес номчуваан болзуңарза, —чүнүң дугайын оон бижээнин номчуп алынар.

Трактор бригадазының бригадириниң дузалакчызы дээр ындыг албан дужаа бар. Чыл төне бергенде, ындыг дузалакчы колхоз даргазы эш Арепьевке чедип келген. Оларның аразынга, чижеглеп көөрге, дараазындагы чугаалажыышкын болган:

Дузалакчы: Бригадириниң дузалакчызы кижи мен, меңээ акшадан төленер.

Дарга: Мен силерни колхозка бүдүн чыл иштинде көрбээн мен.

Дузалакчы: Оозу хамаан эвес, штатта санатырын турар-ла болгай мен.

Дарга: Өршээп көрүңер, ынчалзажок силер колхозка ажылдаваан-на болгай силер.

Дузалакчы: Ийе, ажылдаваан мен, оозу хамаан эвес, силерге чугааладым чоп. Мен 3600 рубль алыр ужурлуг кижи мен.

Ынчангаш алган-даа. Чуруттуң хемчээли-биле алырга, ындыг дузалакчылар чежел ынчаш? Кончуг көвей.

Силерде ындыглар чок бе?

Залдан: Бар!

Үжетинин көрүңер, силерде база-ла ындыглар бар. **(Залда катны).** Бандыгы эш Дегтяренко, ол артык кижи бе азы чок бе?

Эш Дегтяренко: Артык!

А силер «бодап көөр херек» деп чугаалаан силер. Силерге артык кижи олдур ам. Ол дээрге штатта сан ышкажыл! Ынчангаш бир колхозка ол артык кижи болганда, ындыг артыктар өске-даа колхозтарда база бар боор. Ындыг бе, эштер? Оларны хостадыр апаар ышкажыл! Шынчы күш-ажылды кылып, кылган ажылы дээш боттарының алза чогуур үүлүн шынчызы-биле ап чорзуннар.

Колхоз даргазы эш Арепьев мынча деп чугаалаан: «Кажан ол дузалакчы акшазын апканда, мен аңаа мынча дидим: бодуңнуң албас ужурлуг үвеңни алыры сезэ канчап ынчыг эведи? А ол мынчаар харылаан: «Оо, ындыг дугайын чоп чугаалаар сен? Чуруттап билип аар чоор!». Ол-дур харыы! Ынчаарга бо дээрге, бистиң совет байдалдарывыста Москва чанының колхозунга болган чорук-тур ийин.

Биске артык кижилер турбас кылдыр штаттар кызырар дээш демиселге чорудар херек. Силер база-ла, эштер министрлер Бенедиктов болгаш Мацкевич, штаттарны эде көрүңерзе, артык кижилерден адырылыңарза чогуур. Ол штаттардан артык дужаалдарны балай шыйып ааптар херек, ынчаарда ындыг таварылгалар үнериниң чылдаа-даа турбас апаар.

Оон ынай эш Хрущев мурнакчы колхозтарның удуртукчуларының инициативазының дугайын, күш-ажылды организастаарынга дөгүм болуп турар чаа аргаларның дугайын чугаалаан. Аңаа Москва области «Чаа амыдыралдың оруу» колхоз чижек болуп болур, ол колхоз инектерни үш — дөрт удаа саарындан ийи удаа саарынче шилчээн болгаш эки түңнелдерни чедип алган.

Бисте дыка хөй кижилер инектерни хүнде дөрт — беш катап саар херек деп үве тып алган, сүттүң сөөлгү дамдыларында хөй үс бар дижип турарлар. Ынчангаш шак ол дамдыжыгаштарны оларның сыргап ап турары ол-дур. Дамдыжыгаштарның үнези чаржынчыг биче, а оларны сыргап турар кижилер ол дээш рубль алыр-ла болгай. Ындыг сыргаашкынның ужур-утказы үүл ынчаш? Ону кылып турар кижилер сүттүң үнези үүг хирел дээр дугайын харылавас болган ужурунда үүгле ынчангаш ону кылып турар-дыр. Ол таарышпас, эштер, таарышпас!

Ынчангаш шак ол Арепьев —«Чаа амыдыралдың оруу» колхозтуң даргазы — ынын түңнелди кылган. Фермада эрги корум-чурумнарны ол дүжүрген. Ында 28 — 30 инектерни саанчы бүрүзүнге быжыглаан, а инектер оларны хүнде 3 — 4 удаа эвес, харын үүгле ийи удаа саап турар апарды дээш хомудаваннар,— оларның сүдү мурнукузундан үүгле эвээжевээн эвес, а харын-даа көвүдээн. Че, санап көрүңерем, эштер, бир эвес ындыг хемчегни хөй-хөй колхозтарга болгаш совхозтарга чоруда берген болза, үүнү берип болгу дег-дир! А ону кылыр херек, эш Мацкевич биле эш Бенедиктов. Даштыкыда ындыг дуржулгалар дугайын силер билир силер, а бисте херек ам-даа эрги хевээр-дир: совхозтарда болгаш колхозтарда хөй удааның саалдазы ам-даа ол-ла хевээр. Ийи удааның саалдазынче шилчиир херек.

Кур черлерге көдээ ажыл-агыйны чорударының системазының дугайын боданыр херек, эштер. Мальцевтиң системазы кончуг солун. Дүжүттү баштай кезиң

(Төнчүлү 2-ги арында).

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунда

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң киирип келгенин өзугаар ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму ССРЭ-ниң Геология болгаш чер иштиниң байлаан камгалаарының ниити-эвилел министерствозун ССРЭ-ниң Геология болгаш чер иштиниң байлаан камгалаарының эвилел-республика министерствозу кылдыр чаарткан болгаш Геология болгаш чер иштиниң байлаан камгалаарының эвилел-республика министерствозун Казах ССР-ге тургузары чугула деп санаан, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң бадылаан дамзызын өзугаар бүдүрүлгелерни болгаш организацияларны аңаа шилчидип бээр.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң киирип келгенин өзугаар ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму ССРЭ-ниң Металлургия болгаш химия үлетпүрүнүң бүдүрүлгелер тудуушкунунуң ниити-эвилел министерствозун ССРЭ-ниң Металлургия болгаш химия үлетпүрүнүң бүдүрүлгелер тудуушкунунуң эвилел-республика министерствозу кылдыр чаартып тургускан болгаш Металлургия болгаш химия үлетпүрүнүң бүдүрүлгелер тудуушкунунуң эвилел-республика министерствозун Казах ССР-ге тургузары чугула деп санаан болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң бадылаан дамзызын өзугаар тудуг-монтаж организацияларын база бүдүрүлгелерни аңаа шилчидип бээр.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунда

Камчатка области Хабаровск крайның составынан үндүргеш, РСФСР-ниң администрация кызыгаарында турар тускай область болдурар дугайында РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң киирип келген саналын ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму бадылаан.

Хабаровск крайның Алдыы-Амур облазын дүжүрер болгаш оон районнарын база Амурда Николаевск хоорайны Хабаровскиниң край организацияларынга чагыртыр дугайында РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң киирип келген саналын ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму бадылаан.

Кур болгаш курукган черлерни шингээдип алырынга шылгараан комсомолчуларның болгаш аныяктарның чевүлел хуралы

(Төнчүзү).

күргаткаш, оон сөөлүнде бастырарынче шилчиринге база-ла амдыгаштан белеткенде чогуур. Ол аңгылай ажаал алышкын әртык бүдүрүкчүлүг, тараанның боду база әки болгаш өртек-үнези-даа чиик болур.

Совхозтарны удуртурун база әкижидер, ында ажылдан турар кижилерже кичәәнгейни улуу-биле салыр, садыгда четпестерни чайладыр херек. Кур черлерде багай садыг дугайында менде чагаалар бар, ынчалзажок оларны номчуп турбас мен. Фактыларны истеп хынаар, буруулугларны ялаазар дугайын дагзыр бис.

Садыгны әкижидери, бүгү районнарга херектиг бараанналыг, спорт херекселдерлиг, бажың-балгатка хереглээр чүүлдерлиг болуру әргежок чугула. Бо бүгүнү Центросоюз улам-на кичәәнгейлиг болгаш оперативтиг кылыр үжүрлүг. Оон штады улуг, оортан ажык амдыызында биче-дир. (Залда катны).

Оон соонда эш Хрущев часкы тарылгага белеткелдиң айтырыгларынга доктааган.

Машиналар бисте бар, тракторлар болгаш кывар чүүл бар, ховулар аңдартынган деп ол чугаалаан. Тарыла ажылдарын дүрген әрттиреринге таарымчалыг бүгү-ле байдалдар бар. Силерниң зонаңар кандаачал болгай, ынчангаш тарылганы узамдыктырып ванчап-даа болбас. Бүгү-ле чүүлдерни дүрген болгаш әки кылып алыр херек, ынчаар болзунарза дүжүт-даа бар болур.

Эштер! Коммунистиг партияның XX съездизинин ажыттынарынга чедир каш-ла санныг хүннер арткан. Бистиң партиявыс, ажылчын аңгы, колхозчу тараачыннар, жүш-ажылчы интеллигенция, бүгү совет улус бо хүннерде улуг кедүрлүүшкүннүг ажылдан турар. Съездиге күш-ажылчы улуг чедишкиннерлиг ужуражыр деп күзелбиле кижи бүрүзү кыптыгып турар.

Бистиң бүгү кижилеривис СЭКП-ниң XX съездизинин Директиваларының төлевилелин улуг сонуургал-биле өөренип турар. Алдыгы беш чылда партияның кандыг сорулгалар салып турарын силер билир силер. Бистиң күрүневистиң үндезини болур аар үлетүрүү хөгжүдер талазы-биле улуг планнар айыттынган. Аар үлетүр машиналарны тудар, көдээ ажыл-агыйны әргежок чугула техника-биле болгаш дериг-херекселдер-биле хандырар арганы берип, улус ажыл-агыйының бүгү адырларын хөгжүдер арганы биске берип турар.

Директиваларның төлевилелинде көдээ ажыл-агыйның талазы-биле база улуг программа айыттынган. Ол бөлүктү силер шуптунар номчаан боор силер. Мал ажылының продукциязының ийи катап улгадыры база 11 миллиард пуд тараны алыры болдунуп шыдаар бе, кандыг деп санаар силер? Маңаа чамдык кижилерниң балдыры дораан-на ырбая бээр болгаш оларны күүсетиннес кылдыр чугаалаар чадавас боор, чүге дээрге әрткен беш чылларда бистер ындыг кончуг улуг өзүлде айытпайн турган бис. Бир әвес ажыл-херекти угаан-сарыылдыг сегирип ап кириптер болзувусса, дүжүт талазы-биле, эт, сүт, куш чуургалары, дүк бүдүрер талазы-биле план чүгле долдур әвес, харын әлээн ажыр күүсетинген туруп болур дээрзинге бүзүрелдиг мен.

1955 чылдың чамдык саннарын көргүзүп көрейн. 1954 чылдыынга бодаарга чүртва тарааның ниити чыылдазы 1955 чылда ыракта хөй болган, оон иштинде кукурузаны 3,6 каптаптан хөйну ажаап алган. 1954 чылдаазы-биле деңнээрге тарымал тооруктуң чылдазы барык-ла ийи катап, чигир свёклазының — 54 хуу, ленолгунецтиң (волокнонуң) — 74 хуу, ногааларның — 12 хуу хөй болган. Мал ажылының продуктуларын—сүттү, эштти, дүктү, куш чуургаларын бүдүрери база көвүдээн.

Ам бүгү айтырыг болза, бистиң удуртулгабыстың методтарын әкижидеринде болуп турар. Чүгле кыйгырар әвес, а тодаргай ажыл-херекти кылыр херек. Бисте хөй-хөй удуртукчулар тараны, эштти, сүттү бүдүрерин көвүдедиринче колхозчуларны кыйгырып-ла чоруур, а ону канчаар кылырын боттары ам-даа билбестер деп чугаалап болур ийик мен.

Көрүнернен, силерниң совхозтарыңарда мындыг-даа болгулаар болгай: бир бригада угаангыр өзү-биле, ак-сеткилдиг әки ажылдап, чүртүп турар, а өскелери чүгле оон кылган чүүлдериниң күсели-биле амыдыраа, чүртүп турар. Ындыг байдалдар колхозтарда баа бар.

Кайы-бир районда бир мурнакчы колхоз турар. Ынчаарга районнуң удуртукчулары ол колхозтан кижилерни хуралдар президиумнарынга олуртуп, оларның чуруктарын солуннарга парлап турар, әки кижилерниң чуруктарын парлаары шын-надыр, харын. Ынчалза-даа ол-ла үеде районда өске колхозтар бүгү көргүзүглериниң талазы-биле хожудап каап турар. Бүгү бригадалар, бүгү колхозтар мурнакчыларның ажылдап турары ышкаш әки ажылдаан турарын чедип алыр дээш колхозта-даа, районда-даа демисешпейн турар ышкажыл.

Эштер! Бешки беш чылда планын күүседирин бистиң чүртүвүс чедишкиниг дооскан. Алдыгы беш чыл планының талазы-биле Директиваларның төлевилели түргүзүкчү улуг ажылче бистиң улузувусту сорук киприп, бистиң дайынынарывысты тевидээшкинге таварыштырып турар.

Бистиң чүртүвуска Октябрь революциязының одунга ажылчын аңгы коммунистерниң алдарлыг партиязының удуртулгазы-биле, улуг Ленинниң удуртулгазы-биле тиилээн. Бистиң улузувустуң чаагай чоруу болгаш аас-кежин дээш бис силер-биле чүртүп, ажылдап турар бис. (Диңмиттиг адыш часкаашкыны).

Аныяктар—бистиң келир үевис! Боттарының адалары-биле божа, оларның-биле кады аныяктар делегейни магададып турар ындыг алдарлыг херектерни кылып турарлар. Коммунизмни түргүзүп алырызыстың әң-не ынаныштыг үндезини шак ында болуп турар.

Алдарлыг совет аныяктар болгаш оон мурнакчы отряды—Ленинчи комсомол делгерезин! (Адыш часкаашкыны).

Бистиң маадырлыг аныяктарывысты сагыш човангыр өстүрүп база кижизидип турар Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы делгерезин! (Диңмиттиг адыш часкаашкыны).

Коммунизмниң улуг түргүзүкчүзү— совет улус делгерезин! (Диңмиттиг, үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыны. Шупту туруп келген).

* * *

Кур болгаш курукган черлерни шингээдип ап турар әр, хереженгө комсомолчуларга, бүгү оолдарга болгаш кыстарга кыйгырыгны чевүлел хуралдың киржикчилери бир үн-биле хүлээп алган, Төрээн чүртүүн чаагай чоруунга күш-ажылчы чаа-чаа чедишкиннерлиг болуруң ында кыйгырыг турар.

Шуурган үезинде

МУРНУУ-САХАЛИНСК. Томарин районнуң Пензенск суурнуң чону далай шуурганының үезинде эрик кыдыындан ийи кит тып алган. Ол улуг далай балыктарының узуну 12 болгаш 8 чартык метр. Киттер шуурган чалгыы-биле эрик кыдыынче үндүр октатырган бооп чадавас. Олар боттары сыык черден уштунуп шы даваанар. Шуурган оожургай бергенде киттерни тракторларга сөөртүп алгаш «Заря» колхозче апарган.

Мындыг ячылыг таварылгалар Оожум океанга ында-хаая болуп турган деп балык ажыл-агыйының оожум океан әртемшинчилел институдунуң Сахалин салбырының ажылдакчылары медеглеп турар. Чем сүрүп, чок болза, араатган касаткалардан камгаланып турар үезинде киттер сыык сугларга кире бээр болгаш күүлүг чалгыг-биле эрик кыдыынче үндүр октатырыр болур.

(СЭТА).

Украинаның тараажыларының акша орулгазы 3 миллиард рубль көвүдээн

КИЕВ. Әрткен чылдың иштинде баштайгы түннелдерни Украинаның көдээ ажыл-агый артельдеринге түннеп көрген. Колхозтарның экономиказын быжыглаарының ачызы-биле колхозчуларның күш ажылының акша болгаш натуральдыг төлевири чер бүрүде бедээн.

Баштайгы медээлер-биле алырга Украинаның тараажылары 1953 чылдаазындан күш-хүнүнге 3 миллиард рубльди хөйну ап турар. Январьдан эгелээш республиканың хөй-хөй колхозтары ай санында тараа болгаш акша-биле авансылаашкынны чорудуп турар.

(СЭТА).

Электри стартерлиг хооп олуртур трактор

ХАРЬКОВ. Орджоникидзе аттыг трактор заводу дизель моторлуг «ДТ-14» деп хооп олуртур тракторларны массалыы-биле бүдүрүп үндүрерин шингээдип алган. Бо чылын ол тракторларны 18 мунну кылып үндүрер.

Украинаның КП-ның XX съездизинин ажыттынарының хүнүнде трактористиниң күш-ажылын дыка чиигедип турар, электри стартерлиг «ДТ-14» деп баштайгы тракторну белетеп үндүрген. Моторну болгаш чамдык кезектерни ажылдадырыга бензин хереглевес.

(СЭТА).

РСФСР-ниң Дээди Совединиң ийиги сессиязы

Январь 23-те Бремльге РСФСР-ниң Дээди Совединиң дөртү чыылдырылгазының ийиги сессиязының ажылы эгелээн.

Сессия политиктиг болгаш күш-ажылчы улуг кедүрлүүшкүннүң байдалында чыылган. Алдыгы беш чыл планының талазыбиле СЭКП-ниң XX съездизинин Директиваларының төлевилелин совет кижилер изиг чүүлдүгүнүүшкүн-биле утказаннар. Партияның съездизинге төлептиг ужуражыр дээш социалистиг чарыш чүртта хүнбүрү калбарып турар.

Эртенгиниң 10 шак. Бремльдиң Улуг ордузунуң хуралдаар залын депутаттар болгаш-хөй санныг аалчылар дола берген. Москвада турар чамдык әлээн хөй дипломаттыг төлээ чөлерининг баштыннары, совет болгаш даштыкы журналистер олуржуп турар.

Чазак ложаларында олуттарны эштер **К. Е. Ворошилов, Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, А. Ь. Аристов, Н. И. Беляев, П. Н. Поспелов, Д. Т. Шепилов** олар әәлепкеннер. Депутаттар болгаш аалчылар оларны диңмиттиг, үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыны-биле утказаннар. Шупту туруп келген.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Даргазы депутат **И. В. Горошкин** сессияны ажыткан. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң чалааныы өзугаар чүртта аалдап чоруп турар Улустуң хуралының бюрозунуң даргазы Ф. Козовскийге баштаткан Болгарияның Улус Республиказының Национал хуралының төлээлери хуралда олуржуп турар деп ол дыннаткан. Аны-дунма болгар улустуң чоруткан кижилериниг депутаттар чүректиг ханызындан байыр чедирген.

Россий Федерациязының үш сонгулда округтарындан үнген депутаттарның орнунга депутаттар сонгаан дугайында мандат комиссиязының даргазы депутат **Н. Ф. Игнатовтуң** иletkелин оон соонда дыннаан болгаш бадылаан. **Н. П. Стаханов** (Воронеж областың Бутурлиновский сонгулда округу), **А. Ф. Голованова** (Москва областың Воскресенский сонгулда округу), **В. Г. Смирнов** (Киров областың Молотовский сонгулда округу) олар депутаттарга сонгутканнар.

Дараазында хүн чурумун хүлээп алган:

1. 1956 чылда РСФСР-ниң Күрүне бюджедин бадылаары болгаш 1954 чылдың дургузунда РСФСР-ниң Күрүне бюджединиң күүселдезинин дугайында отчет.

2. РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыктарын бадылаары.

1956 чылда РСФСР-ниң Күрүне бюджединин дугайында болгаш 1954 чылдың дургузунда РСФСР-ниң Күрүне бюджединиң күүселдезинин дугайында иletkелди кылыры-биле РСФСР-ниң Сан Министри депутат **И. И. Фадеевке** сес берген. Партияның Төп Комитединиң ажылдап кылганы, ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң алдыгы беш чыл планының талазы-биле СЭКП-ниң XX съездизинин Директиваларының төлевилелин бистиң чүртүвүстүң ажылчы чоннары улуг сорук киришкин-биле утказаан деп иletkелчи чугаалаан. Ол политиктиг чугула документиде миллион-миллион совет кижилерниң үндезин амыдыралчы әрге-ажыктары, угаан-бодалдары болгаш чүткүлү илереттинген.

Совет Эвилелиниң бүгү акы-дунма улустары-биле кады Россий Федерациязының ажылчы чоннары социалистиг экономиканың болгаш культураның хөгжүдезинге улуг чедишкиннерни чедип алган. 1955 чылда республика болгаш чүрт үлетүрү ниити продукция бүдүрүп үндүреринің планын күүседген болгаш 1954 чылдың деңнелин 7 хуу ажырган. Хөй-хөй чаа үлетүр бүдүрүлгелерин ажыглалга киирген. Мурнакчы техниканы, деңшилгелиг методтарны нептереткенинин, бүдүрүлге күүчүлерин әң эки ажыглаанының түңнелинде күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү өскен, продукцияның бот-үнези чиигээн.

1955 чылда республиканың колхозтарының болгаш совхозтарының тарылга шөлү 9 миллион гектарга немей калбарган. Малдың баш саны көвүдээн, оон продуктулуу бедээн. Кукуруза, лён, тарымал тоорук, чигир свёклазы, сүт, дүк болгаш ногааларны бүдүрери болгаш белеткээри дыка көвүдээн.

Улус ажыл-агыйының өскен чоруу ажылчы чоннарның амыдыралының материалдыг болгаш культурлуг деңнелиниң улам ыңайгы көдүрлүүшкүнүн хандырган. Әрткен чылда РСФСР-ге 868 чаа орта школалар, хөй-хөй әмнелгелер болгаш божулга бажыңнары, а ол ышкаш культура-чырыдыышкын албан черлери, санаторийлер ажыттынган. Чүрттүлга тудуунуң улуг программазы боттанып турар. Әрткен чылын республиканың хоорайларынга болгаш ажылчын суурларынга 20 миллион ажыг дөрбелчин метр ниити шөлдүг чүрттүлга бажыңнары, а көдээ черлерге —330 мун хире чүрттүлга бажыңнары туттунган.

Улус ажыл-агыйын хөгжүдеринге, бистиң улузувустуң материалдыг болгаш культурлуг деңнелин бедидеринге чедип алдынган чедишкиннер республика бюджединин күүселдезинге бодунуң илереәшкинин тыпкан деп иletkелчи чугаалаан. 1954 чылда РСФСР-ниң Күрүне бюджеди орулгалар талазы-биле 100,5 хуу, чарыгдалдар талазы-биле—100,4 хуу күүсетинген. 1955 чылдың дургузунда РСФСР-ниң Күрүне бюджеди баштайгы медээлер өзугаар алырга, орулгалар талазы-биле 102,3 хуу, а чарыгдалдар талазы-биле—101,7 хуу күүсетинген.

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак бүдүрүкчү күштерни бүгү хемчег-биле хөгжүдер болгаш совет республика бүрүзүнүң чечектелишкининиң дугайында могаг чок сагыш салып турар деп чүвени бистиң чүртүвүстүң улустары билир деп депутат Фадеев үргүлчүлеп чугаалаан. СЭКП Төп Комитединиң ажылдап кылганы, ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң алдыгы беш чыл планының талазы-биле партияның XX съездизинин Директиваларының төлевилелинде ол чорук чаа чырыткыланчак бадыткалды ап турар. Эвилелдешкен республикаларының улус ажыл-агыйын хөгжүдер талазы-биле ол төлевилелде айытынган онаалгалар Россий Федерациязының улус ажыл-агыйының болгаш культуразының улам ыңайгы көдүрлүүшкүнүнүң хөрээнге чаа улуг базым болур. Беш чылдың дургузунда РСФСР-ниң үлетүрүнүң ниити продукциязының хемчээли барык-ла 60 хуу, тараа бүдүрери—80 хуу болгаш мал ажылының продуктуларынны барык-ла ийи катап көвүдээр.

Бо сорулгаларга дүүштүр 1956 чылда РСФСР-ниң Күрүне бюджеди үлетүр болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгелиниң улам ыңайгы көвүдээшкинин, капитал салыышкынның өзүлдезин, социал-культураның чаа албан черлерин болгаш хемчеглерин калбартырын әргежок чугула көрөңгилер-биле хандырып турар.

Күрүне бюджединиң орулгаларын болгаш чарыгдалдарын 1955 чылдың планынга улур 6,7 хуу өзүлделиг кылдыр, 74.181 миллион рубльге түңге тодаратган. Бюджеттиң орулгаларының кол үнер дестери болза, социалистиг ажыл-агыйдан кириделер болур. Олар 55.715 миллион рубль түңге тодаратынган болгаш базала әрткен чылдагызы ышкаш бюджеттиң бүгү орулгаларының 75 хуузу болуп турар.

Бюджеттиң чедишкининг күүселдезинге бүдүрүлге бүрүзүнүң, ажыл-агыйның организация бүрүзүнүң ниити продукция бүдүрүп үндүреринің болгаш оон бот-үнезин чиигедириниң планын күүседири улуг үжүр-дузалыг болур деп иletkелчи демделээн. Оон-биле кады курлавырларны кошкак ажыглап турар, бүдүрүлге планнарын, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн өстүрер болгаш продукцияның бот-үнезин чиигедир талазы-биле онаалгаларны күүсетпейн турар чүгле чамдык бүдүрүлгелер әвес, харын мырыңай үлетүрүнүң адырлары база бар. Чижээ, РСФСР-ниң Ыяш үлетүрүнүң министерствозу әлээн хөй чылдарның дургузунда ыяш белеткелериниң болгаш сөөртүлгелериниң планнарын күүсетпейн турар, продукцияның бот-үнезин чиигедир талазы-биле онаалгаларны күүсетпейн турар болгаш улуг карылгалыг ажылдап турар.

Республиканың үлетүрү әрткен чылын бедик бүдүрүкчүлүг чаа дериглер-биле долдунган. Үлетүрүнүң хөвең-саазын, дүк, лён пөстер кылыр адырларына чаа станоктарны нептереткен, идик кылыр адырга—идик кылырына механизастатынган шууштурулга шугумнарын нептереткен. Республиканың улус ажыл-агыйының өске-даа хөй-хөй адырларына чаа-чаа машиналарны болгаш станоктарны ажылдадын киирген. Ынчалза-даа ол байлак техниканы чер болганда долузу-биле ажыглавайн турар. Тудуг материалдарының үлетүрүнге чаа дериглерни ажыглалга киирерин четпес организастаан. Аъш-чем бараннарының үлетүрүнүң, Автомобиль транспортунуң болгаш чазаглыг оруктар министерстволарының, чүрт үлетүрүнүң бүдүрүлгелеринде, а ол ышкаш республиканың ус-тывыш кооперациязының бүдүрүлгелеринде чаа техниканы нептередиринде база ажылдап турар дериглерни ажыглап турарында четпестерниң дугайын иletkелчи чугаалаан.

РСФСР-ниң министерстволары болгаш төп албан черлери бүдүрүлгелериниң санхөө удуртулгазында четпестерни дүрген узутказар, материал болгаш акша курлавырларны чарыгдаарында төтчеглээшкинни чайладыр, камналга чүрумун шыңгыы сагыыр, ажыл-агый санажылгазын быжыглаар, бүгү бүдүрүлгелерге орулгалыг ажылды хандырарынче хемчеглерни ап чорудар ужурлуг.

1956 чылда Россий Федерациязының Күрүне бюджединиң чарыгдалдарын тодаратпышаан, Сан Министри, бюджеттиг бүгү акша-хөрөңгилериниң 92,5 хуузун улус ажыл-агыйын, чырыдыышкынны, калык камгалалын болгаш өске-даа социал-культура хемчеглерин улам ыңай хөгжүдерин акшаландырар деп дыннаткан. Республиканың улус ажыл-агыйын хөгжүдер дугайында, ажылчы чоннарның материалдыг болгаш культурлуг деңнелин бедидер дугайында Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың сагыш салыышкынны моон кестүп турар. 1956 чылда РСФСР-ниң улус ажыл-агыйынга 34.852 миллион рубль салдынып турар, ол әрткен чылдыындан 20,8 хуу хөй болуп турар.

Партия болгаш чазак чоннуң культурлуг хереглелдерин хандырар дугайында могаг чок сагыш салыышкынны көргүзүп турар деп иletkелчи чугаалаан. Алдыгы беш чыл планының талазы-биле Директиваларның төлевилелинде чырыдыышкын, кадык камгалал болгаш культура албан черлериниң четкизин улам ыңай калбартыр болгаш оларның ажыл-чорудулгазын әкижидер талазы-биле улуг хемчеглерни көрүп турар. Бо сорулгаларга акшаландырыышкын өзүп турар. Бо чылын чырыдыышкынны акшаландырарынга 23.961 миллион рубльди берип турар. Ол акшаландырыышкыннарның чартыынан хөй бүгү-ниити өредилге школаларының, ажылчын болгаш көдээ аныяктар школаларының, школа интернаттарының хереглелинче угланып турар.

1956 чылда ниити әртем школаларынга 16 миллион хире уруглар болгаш аныяктар өренген турар, интернаттар 476 мун школачыларны хандырар, уруглар садтарынга чартык миллион ажыг уруглар кижизитинген турар. Республиканың хоорайларынга болгаш суурларынга 1113 чаа библиотекалар, 300 көдээ культура бажыңнары ажыттынар, киноустановкаларның болгаш көдээ клубтарның четкизи калбарар. Горькийде, Куйбышевте, Кемеровода, Саратовта, Новосибирскиде болгаш өске-даа чамдык хоорайларда телевизорлар төптери туттунуп турар.

Чоннуң кадык камгалалынче улуг кичәәнгей салдынып турар. Бо сорулгага чарыгдалдар әрткен чылдаазынга улур 1956 чылда 15,4 хуу улгадыр. Күш-культура болгаш спорт, социал-хандырылга база социал камгаладының улам ыңайгы хөгжүдезинге акшаландырыышкын өзүп турар.

Иletkелчи оон ыңай крайларның, областларның болгаш автономнуг республикаларның бюджеттерин тодарадып чугаалаан.

1956 чылда улус ажыл-агыйының планын болгаш бюджетти чедишкининг күүселдиринің үндезини болза, Коммунистиг партияның XX съездизин бистиң улузувустуң уткуп турары социалистиг чарыштың болгаш күш-ажылчы тиилелгелериниң күчүлүг кедүрлүүшкүнү болуп деп депутат Фадеев иletkелиниң төнчүзүнде чугаалаан. Алдарлыг Коммунистиг партияны долгандыр сырый каттышкан Россий Федерациязының улузу бодунуң тайбың түргүзүкчү күш-ажылы-биле коммунизм түргүзүүшкүнүнүң улуг хөрөөнге чаа сөлыышкынны киирер.

Эдериичи иletkел кылган Бюджет комиссиязының даргазы депутат **Н. И. Бобровниковтун** дыңнатканы болза, Бюджет комиссиязы бюджеттиң орулгаларының болгаш чарыгдалдарының бүгү-ле чүүлдерин, министерстволарның болгаш ведомстволарның сан планнарын болгаш сметаларын түс-түс көрген болгаш 1956 чылда РСФСР-ниң Күрүне бюджедин РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң хүлээп алганы түңнерге Бюджет комиссиязының чамдык эдиглери-биле бадылаар деп саналды киирип турар.

1956 чылда РСФСР-ниң Күрүне бюджединиң орулгаларын 85.916 мун рубльге көвүдедирин саналдап турар. Орулгаларны көвүдедип база чарыгдалдарның кызырылгаларындан үнген 87.932 мун рубль немелде акша-хөрөңгини Бюджет комиссиязы бюджет талазы-биле орулгаларның чарыгдалдарны ажарынче улгандырарын саналдап турар.

Бюджет комиссиязы ол ышкаш 1954 чылдың дургузунда Күрүне бюджединиң күүселдезинің дугайында отчётту база көрген болгаш ону РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң киирип келтени түңнерге бадылаарын саналдап турар.

Эртенги хуралга Болгарияның Улус Республиказының Улустун хуралының бюрозунуң даргазы **Ф. Козовский** чүве чугаалаан, оон чугаазын чыылганнар изиг-биле утказан. Ол Россий Федерациязының ажылчы чоннарына болгаш бүгү совет улуска байырны дамчыткан болгаш коммунизм түргүзүүшкүнүнга оларның улам ыңайгы чедишкиннерлиг болурун күзээн.

Адыш часкаашкыннары-биле хөй удаа үзе кирдирип турган бодунуң чугаазынга ол Болгарияның экономиказында болгаш культуразында социалистиг чаартылгаларның дугайын чугаалаан болгаш ам чүрт оон төөгүзүнде кестүп көрбээн кедүрлүүшкүнде турар деп демделээн. Ф. Козовский болгар-совет найыралга алдар болдурган, тайбынга болгаш бүгү улустарның аразында акы-дунмалышкы кады ажылдажылгага алдар болдурган йөрээлдерни салган.

* * *

Январь 23-теги кежээки хуралга 1956 чылда РСФСР-ниң Күрүне бюджединиң дугайында болгаш 1954 чылдың дургузунда РСФСР-ниң Күрүне бюджединиң күүселдезинің дугайында иletkелди чугаалажып көөру эгелээн.

Депутат **С. В. Шевченко** (Алтай край), Рязань областың «Социализмниң фундаментизи» колхозунуң саанчызы депутат **П. Н. Коврова**, депутат **А. М. Войтович** (Амурда-Комсомольск), депутат **Н. Н. Родионов** (Ленинград), РСФСР-ниң Көдээ ажыл-агый министри **П. И. Морозов**, депутаттар **И. Т. Марченко** (Москва), **В. Н. Корнеев**, (Воронеж область), **С. С. Романова** (Калуга область), **А. Г. Валиуллина** (Татар АССР), **Г. И. Кондратьев** (Марий АССР) болгаш **П. В. Сурин** (Тамбов область) олар санал бергеннер.

Январь 24-те сессия ажылын үргүлчүлээн.

(СЭТА).

"Улустар аразына тайбыңны быжыглаары дээш" делегейниң Сталинчы шаңналдарының талазы-биле комитетте

Вьетнамның хөй-ниити ажылдакчызы Тон Дык Тхангка делегейниң Сталинчы шаңналын тывысканы

Январь 21-де Кремльдиң Свердловск залынга «Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш» делегейниң Сталинчы шаңналын Вьетнамның кеску хөй-ниити ажылдакчызы **Тон Дык Тхангка** тывыскан.

Тайбың болгаш нацонал хамаарышпас чорук дээш демиселге бодунуң эрес-дидим болгаш маадырлыг чоруун бүгү делегейге көргүскен, маадырлыг база күш-ажылчы вьетнам улустуң алдарлыг оглу—Тон Дык Тхангктың амыр-мендизин айтырып, аңаа байыр чедирер дээш, Тайбың камгалалының совет комитединиң, совет хереженнерниң антифашистиг комитединиң болгаш өске-даа хөй-ниити организацияларының төлөөлекчилери, совет эртемниң болгаш культураның ажылдакчылары, найысладың ажылчы чоннарының база Москва областың колхозчуларының төлөөлекчилери, совет журналистер келгеннер.

Байырлалдыг өзулалга Вьетнамның Демократтыг Республиказының ССРЭ-де Херектеринге Тур Бүзүретирген **То Куанг Дау** болгаш элчин черинің ажылдакчылары олурушканнар. Москваның өредилге черлериниң студентилери—вьетнам аныяктар залда олурганнар.

Тайбың дээш демиселге шылгарангай ажылдакчы, Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүнү, делегейниң Сталинчы шаңналының лауреады Тон Дык Тханг президиумга кестүп келирге олурушканнар чылыы-биле утказаннар.

Делегейниң Сталинчы шаңналының лауреадының дипломун болгаш аллын медалин Тон Дык Тхангка Комитеттиң даргазы академик **Д. В. Скобельцын** тывыскан. Улуг шаңнал-биле шаңнатырганы дээш Тон Дык Тхангка байыр чедиргеш, даштыкы колонизаторларга улур улуг хосталгалыг демиселге бежен ажыг чылдың иштинде идепкейлиг киржип, тайбың дээш, вьетнам улустуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш эрес-дидим демиселчи болур Тон Дык Тхангтың ажылчорудулгазын Скобельцын оон соонда тайылбырлап чугаалаан.

Тайбың камгалалының совет комитединиң даргазы **Н. С. Тихонов**, И. В. Сталин аттыг автозаводтуң цех начальниги инженер **Н. А. Бажулов**, Совет хереженнерниң антифашистиг комитединиң кежигүнү профессор **Е. А. Васюкова**, Москва областың В. И. Ленин аттыг колхозунуң даргазы, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **И. А. Буянов**, даштыкы-биле культурлуг харылзааның Бүгү-эвилел ниитилелиниң баштаар черинің даргазы профессор **А. И. Денисов** олар Тон Дык Тхангка изиг байыр чедирип, чүве чугаалаанар.

Делегейниң Сталинчы шаңналының лауреады Тон Дык Тхангтың харыы чугаазын улуг кичәәнгей-биле дыңнаан.

„ДТ-61" деп чаа трактор

СТАЛИНГРАД. СЭКП-ниң XX съездизинге алдар кылдыр хүлээп алдынган хүлээлгелерни күүсетпишаан, Сталинградтың трактор тудукчулары заводка чогаадып кылган чаа марканың «ДТ-61» деп илчирбелиг бир дугаар тракторну чыыр эптээрин дооскан.

Чаа машина болза, «ДТ-54» деп трактор ышкаш барык ындыг габариттарлыг болуп турар, деңзи талазы-биле 500 килограмм аар, мотору күштүг болгаш дыка камналгалыг болуп турар. Бо трактор шакта бир аът күжүнге 170—180 грамм кывар чүүлдү хереглээр.

Чаа тракторнуң кол артык чоруу болза, ам көдээ ажыл-агыйның бар болуп турар чепсектериниң бүгү комплексизиг биле ажылдаар кылдыр таарыштынганында, азыглыг чепсектерни ажыглаарынга таарыштынганында, тракторист боду кабина иштинден ол машиналарны башкарарында болур.

«ДТ-61» деп тракторну көдээ ажыл-агыйга ажыглаары хову ажылынга болгаш мал чеми тыварынга, бүдүрүлге чорудулгаларының комплексилиг механизациязын дүрген доозарынга идиг бээр.

(СЭТА).

Малчыннар ортузунга политик-кижизидилгелиг ажылды экижидер

Кышкы үе—мал ажылында эң харыысалгалыг үе болур. Малчыннар ортузунга масса-политиктиг ажылды күштелдирээ талазы-биле Чаа-Хөл районда Сталин аттыг колхозта партия эге организациязы элээн ажылдарны чорудуп турар. Колхозтуң мал фермаларында 18 агитаторларны быжыглаан. Олар малчыннарның ортузунда беседаларны, солун номчулгаларын үргүлү чорудуп турарлар.

Колхозта партия эге организациязы агитаторларның чөвүлел хуралын өй-өйде чорудуп, аңаа агитаторларның кышкы үеде малчыннар ортузунга чорудар агитас-массалыг ажылының темаларын чугаалажын көрүп турар.

Партия эге организациязының агитколлективинің агитаторлары эштер Бегзи, Баһуу, Бүрүн-оол, Казуут, Балчий-оол, Седен, Шойлак-оол олар сүт-бараан фермаларынга барып, малчыннарга илеткелдерни, беседаларны болгаш солун номчулгазын үргүлү кылып, мурнакчы колхозтарның болгаш колхозчуларның үлегерлектерин тайылбырлап берип турарлар. Ол түннелинде сүт-бараан фермазының ажылы элээн экижээн. Январь айда быжаалаан 16 инектерден 16 быжаларны менди ажаап алгаш доруктурып турар. Ол инектериң быжаларын эмзирбейн хайдактаан саап турар. Фермаларда мал чемин четчир санныг кылдыр белеткээн.

Партияның XX съездизинге чедишкиннинг ужуражыры-биле социалистиг чарышка алган бот хүлээлгелерин малчыннар эрестиг күүседип турарлар. Колхозта баштайгы төрээн 80 хойлардан 80 хураганнарны, төрээн 54 өшкүлернин 56 анайларын менди ажаап алган.

Ындыг болза-даа, агитколлективтиң ажылында чамдык четпестер бар. Шаңчы болгаш Сархолдарда малчыннар ортузунда беседалар, солун номчулгалары чорутунмайн турар. Малчыннарга солун, сеткүүлдер өй-шаанда четпейн турар. Колхозтуң мал фермаларында радиоприёмниктер тургустунмаан.

Бо четпестерни узуткаары колхоз баштаар черинің болгаш партия эге организациязының чугула сорулгазы болур.

Кышкы үеде малчыннар ортузунга масса-политиктиг ажылды улам-на экижидери дээш, оны малчыннарның мурнунда турар ажыл-агыйжы сорулгалар-биле шуут холбаштырары дээш ажылдаары чугула.

Х. ШАРАВИИ.

Бистің областың бойдузу байлак болгаш янзы-бүрү. Ан-меңнің өн-өн янзы-бүрү хевирлери шыргай тайгаларда турар. Тывыш аңнарының 40 ажыг хевирлери области бар. Оларның 25 хевирлери үнелиг кештиг аңнар. Өлүк белеткелинге хамыкты мурнай диңг, ооң соонда киш хамааржып турар.

Аңныр ажыл-агыйын хөгжүдер сорулга-биле үнелиг аңнарны болгаш куштарны кадагалап-камгалаарын база оларның курлавырларын көвүдедирип хандырып турар хоойлулар доктаатынган. Чижээ, областың девискээринде үнелиг кештиг аңнарны—1951 чылда норкаларны, 1952 чылда Баргузиннің киштерин болгаш өске-даа аңнарны салган.

Бистің областың аң тывыштыг колхозтары чыдын-на чүс-чүс мүң рубльдің үнелиг өлүктерин күрүнеге дужаап турар.

Областың аң эки аңчылары, чижээ эш Дагбажык (Тожу районнуң «Совет Тыва» колхозу), эш Ак Мырла (Тожу районнуң «Май 1-зи» колхозу) аңныр сезонунуң бүрүзүнде 10.000 чедир рубльдің өлүүн тып турарлар.

Областың аңныр ажыл-агыйы планныг болгаш эртемге үндезилетиниң өзүп, хөгжүп турар.

Чурукта: ан-мең талазы-биле тускай эртемниг эш Э. Н. Щенникова областың алдыгы партия конференциязынга холбаштыр Кызылдың Культура бажыңынга ажыткан делгелгеде Баргузиннің кижин конференцияның төлээлеринге тайылбырлап турары.

Сөзү болгаш фотозу **С. Феоктистовтуу.**

„Күш-ажылчы" деп хана солун

Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» көдээ ажыл-агый артелинде партия эге организациязының органы «Күш-ажылчы» деп хана солун доктаамал үнүп, колхозчу массаларның ортузунга организакчы болгаш кижизидикчи ролүн багай эвес күүседип турар.

Солуннуң ээлчеглиг номер бүрүзүнге мурнакчы малчыннарның, тараажыларның, тудуг бригадазының мурнакчы дуржулгаларын тодаргай чырыдып бижип турар.

«Күш-ажылчы» деп солуннуң 1956 чылдың январь 1-де бирги номери үнген 1955 чылдың дургузунда колхозтуң ажылагый талазы-биле чедишкиннерин солун долузу-биле чырыдып шыдаан. Колхоз мал өстүрер планын 100,7 хуу, ооң иштинде мыйыстыг бода малдын—108 хуу, хойнуун 107 хуу, хаванның—100 хуу күүседткен. Малдан алыр продуктуның күрүнеге дужаар планын шуптузун тус-тузу-биле күүседткен болгаш малдың продуктулуг чоруу бедээн, мал болгаш чер ажылында мурнакчыларның саны көвүдээн деп солунда бижип турар.

Эрткен чылын колхоз ногаа культураларындан бедик дүжүттү ап, колхозка хөй оруулганы киргген. Ногаа бригадазының бригадири эш Мыныйа ногаа ажаап алырынга эки ажылдаан колхозка хөй оруулганы киргген дээш көдээ ажыл-агыйның белеткелдер черинден карман шагы-биле шаңнаткан. Эрткен чылын колхоз тудуг планын ажыр күүседткен. Тудугжуларда коммунист Долчуп-оол, колхозчулар Соскур-оол, Айыны, сөөртүкчүлер Очур-оол, Кечил, Данов эки ажылдап, хүн нормазын 150—200 хуу күүседип турарын солунда тодаргай бижээн.

Хана солунунуң редактору эш Довук дыл-бижик талазы-биле шыырак кижи, ынчангаш солуннуң идей-политиктиг шынары бедик, чурук кааскалгазы эки үнүп турар.

«Күш-ажылчы» деп хана солунунуң бижикчилери Мыныйа, Шаңгыр-оол, Мажаа, Севилбаа олар ук солуннуң ажылынга идепкейлиг киржип турарлар. Бо солуннуң арыннарынга колхоз бүдүрүлгезинде багай ажылдап турар колхозчуларны чидиг шүүмчүлеп бижип турар. Чижээ, Алдын-Хөрел, Намчан, Карапаа, Чозар-оол олар колхоз бүдүрүлгезинге идепкейлиг эвес киржип турар деп шүүмчүлээн. Ол шүүмчүлелдің соонда үстүнде ады үнген эштер ажылга идепкейлиг чоруун көргүзүп турарлар.

«Күш-ажылчы» деп хана солунунга бижип турар материалдар колхозтуң мурнунда турар тодаргай сорулгалар-биле, колхозчуларның ажыл-амыдыралы-биле шуут холбашкан болуп турар. Ооң ужурунда хана солуннуң ээлчеглиг номери үнүп келирге колхозчулар ону улуг сонуургал-биле номчуп турарлар.

К. САЛЫЫ,

«Шынның» корреспондентизи.

Немелде төлевирни ап турар

Таңды районнуң «Революцияның чалбыжы» колхозунуң Марачевкада сүт-бараан фермазының мурнакчы саанчыларының эрткен ажыл-агый чылында ажылын түннеп көргеш, колхоз баштаар чери немелде төлевир тыпсып эгелээн.

Мурнакчы саанчылар эштер Т. Шведовага 1512 литр, М. Шумовага 1120 литр, А. Болотовага 627 литр, Х. Дарыймаага 515 литр, З. Фролковага 478 литр сүт тывыскан.

И. ЧОРБАЕВ.

Хана солун редакторларының семинары

СЭКП Кызыл хооркому бо чылдың январының 18-те хоорайның хана солун редакторларының семинарын эрттирген. Аңаа 50 ажыг редакторлар киришкен.

Семинарга «Хана солуннарның редколлегияларының ажылын организастаары болгаш рабкоррлар-биле ажыл», «Күрүне албан черлеринде болгаш үлетпүр бүдүрүлгелеринде хана солуннары», «Хана солуннарынга шүүмчүлел болгаш бот-шүүмчүлелдер», «хана солунунуң дылы болгаш ону каастаары» деп аттыг илеткелдер болгулаан. Ол илеткелдерни «Тувинская правда» солуннуң ажылдакчылары кылган.

Илеткелдерниң соонда хана солуннарының ажылының дугайында эштер Килин (облфо), Угдуракин (алдын уургайының эргелели), Меркушин (хоорайның харылзаа конторазы), Кузнецов (УМВД) болгаш өскелер-даа дуржулга солчуп чүве чугааланнар.

Илеткелчилер болгаш дуржулгазын солушкан эштер, сөөлгү үеде хоорайда хана солуннарының ажылы экижээн деп демдеглевишаан, оларның ажылында үнелиг четпестерни илереткеш, моон соңгаргы сорулгаларны айытканнар.

М. МААДЫ.

Комсомолчу бригада

Өвүр районнуң «Кызыл тук» колхозунда комсомол эге организациязы колхозтуң тудуг ажылының темпизин дүргедедир, колхозчуларны культурлуг чурттала бажыңнары-биле хандырар сорулга-биле комсомолчуларның тускай тудуг бригадазын организастаан.

Бригада бирги ээлчегде тудуг ыяжы белеткээр ажылче кол кичээнгей салгаш, 2500 чудукту кезип, орук агынче үндүрген болгаш сөөртүлгезин чорудуп турар. Белеткед ажылы-биле чергелештир 2 чурталга бажыңының тудуун доскаш ажыглалда киргген.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XX съездизинге алдар болдурун колхозтуң клубунуң тудуун февраль бирде доскаш, ажыглалга киирер деп, бригада чаа бедик хүлээлге алган.

С. АГБААН.

МТС-ТЕРДЕ ТРАКТОРЛАР СЕПТЕЛГЕЗИНИҢ (КҮСКҮ, КЫШКЫ СЕПТЕЛГЕНИҢ ПЛАНЫНГА УДУР) ЧОРУП ТУРАРЫНЫҢ МЕДЗЗЗИ

(1956 чылдың январь 20-де хуу-биле).

Сарыг-Сеп	74,9	Бии-Хем	62,2
Бай-Хаак	72,3	Балгазын	60,8
Бай-Тайга	69,2	Чадаана	58,6
Чаа-Хөл	67,6	Кызыл	53,8
Шагаан-Арыг	65,3	Тес-Хем	51,8
Кызыл-Мажалык	64,1	Сүт-Хөл	44,8

Делгелгелер—көдээ ажыл-агыйны көдүреринге улуг ужур-дузалыг

Көдээ ажыл-агыйга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн көдүреринге районнарның көдээ ажыл-агый делгелгелерин чорудары улуг ужур-дузалыг. Ындыг делгелгелерге ажыл-агый чылының түннелдерин, мурнакчы колхозтарның, бригадаларның, мал фермаларының, көдээ ажыл-агыйның тус-тус мурнакчыларының болгаш чаартыкчыларының чедишкиннерин көргүзүп турар.

Эрткен чылдың сөөлгү айларында областың чамдык районнарынга чоруттунган көдээ ажыл-агый делгелгелери СЭКП ТК-ның Пленумнарының' шиитпирлерин чедишкиннинг күүседиринче колхозчу массаларның болгаш механизаторларның идепкейин, эгелекчи чоруун кедүрген.

Районнарга көдээ ажыл-агый делгелгелерин организастап чорударының ажык-дузазының дугайында чоннуң ортузунга тайылбыр ажылы баш бурунгаар чоругунган турган. Областың, районнарның партия, совет ажылдакчыларының болгаш көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң, колхозтарның база МТС-тернин ниити күүү-биле районнарның көдээ ажыл-агый делгелгелери чорутунган. Бо ажылды организастап эрттиреринге 1954—1955 чылдарда Бүү-эвилелдің көдээ ажыл-агый делгелгезинге киржип чорааннар идепкейлиг киришкен.

Таңды районнуң көдээ ажыл-агый делгелгезинге колхозтар, Балгазын, Бай-Хаак МТС-тер болгаш оон-даа өске ажыл-агыйлар киришкен. Аңаа областа мурнакчы сүт-бараан фермазы — инек бүрүзүнден 1579 килограмм сүт саап алган «Революцияның чалбыжы» колхозтуң Марачёвка фермазының чедишкиннерин болгаш дуржулгазын толаргайы-биле көргүскен. Сүт саалдазының талазы-биле эки көргүзүглерни чедип алган ол фермага районнуң делгелге комиссиязы бирги шаңналды тывыскан.

Чылдың бүдүрүлге онаалдазын 130 хуу күүседткен, 15 ат күштүг бир трактор-биле 726 гектар чымчак черни ажылдап кылбышаан, 7301 килограмм кывар чүүлү камнап алган, Бай-Хаак МТС-тин 6-ты трактор бригадазы; тараа культураларының бүү шелүнүң гектар бүрүзүнден 18 центнер дүжүттү алган «Кызыл партизан» колхозтуң бирги хову бригадазы делгелгеге боттарының чедишкиннерин көргүскен. Ол МТС-те эш Тадар-оол бригадирлээн трактор бригадазы 3483 гектар чымчак черни ажылдап кылыр турган, 4429 гектарны ажылдап кылган болгаш 2 тонна 511 килограмм кывар чүүлү камнап алган. Бо көргүзүү делгелгеге база кирген.

Трактор ажылдарының чыл планын 116 хуу, чайгы, күскү чер аңдарылгазының планын ажыр күүседткен, 15 ат күштүг бир трактор-биле 470 гектар чымчак черни ажылдап кылыр турган. 653 гектарны ажылдап кылган, 1400 килограмм кывар чүүлү камнап алган Балгазын МТС-тин бирги трактор бригадазы(бригадири эш Филимонов) делгелгениң база киржикчизи. Бо трактор бригадазы 313 гектар кур черни база аңдарган, дүжүт ажаап алымшкынының сезонунда 1262 гектар тараа культураларындан 17 мүн 201 центнер дүжүттү ажаап алган, ажылдап берип турар колхозтарында тараа культураларының гектар бүрүзүнден 11 центнер дүжүттү алыр планныг турган, 17 центнерни алган. Ол ышкаш эки көргүзүглелиг болган ийиги трактор бригадазының (бригадири эш Шелепов) ажылының түннелдери делгелгеге база көскү черни өөлээн.

«Кызыл партизан» колхозтуң хавач ажаакчызы эш Залуцкая хөй чылдарның дургузунда кызымак ажылдап келгеш, биче эвес дуржулганы шиңгээдип алган. Төрээн хаван бүрүзүнден 22 хаван оглун ол менди өстүрген. Ол колхозтуң хойжузу эш Биче-оол болунга быжыглаан хой бүрүзүнден 2 килограмм 400 грамм дүктү кыргаан. Балгазын МТС-тин комбайнери эш Аристов «С-6» деп комбайн-биле 701 гектар, Бай-Хаак МТС-тин комбайнери эш Храмцов 527 гектар тараанын бедик дүжүттерин ажааганнар. Районнуң көдээ ажыл-агый делгелгезинге киришкен бо мурнакчылар делгелгениң көрүкчүлериниң талазындан улуг үнелелди алган.

Бии-Хем районнуң көдээ ажы-агый делгелгезинге районнуң бүү колхозтары, МТС болгаш өске-даа ажыл-агыйлар киришкен. Мурнакчыларның чедишкиннерин экспонаттарга, диаграммнарга чураан, Делгелге районнуң көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң өзүлдезин, мурнакчы ажыл-агыйларның болгаш тус-тус кижилерниң ажылының эки түннелдерин көргүскен. Район тараа культураларының гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 17,5 центнер дүжүттү алган. 1954 чыл-биле деннээрге 1955 чылда районнуң колхозтарында сүт саалдазы 34 хуу көвүдээн, тарылга шелү 28 хуу калбарган. Районда 5 колхоз миллионер. «Кызыл тараачын» колхоз 1375 гектар кызылтастың гектар бүрүзүнден 22,2 центнер дүжүттү алган. Бии-Хем МТС-тин комбайнери эш Осипов «С-6» деп комбайн-биле 640 гектар, эш Дерягин 596 гектар тарааны ажалган. Олар гектар бүрүзүнден 20 центнер ажып турар дүжүттү савалаанар. Болар районнуң делгелгезинге боттарының чедишкиннерин болгаш дуржулгазын түннеп көргүскеннер.

Чөөн-Хемчик районнуң көдээ ажыл-агый делгелгезинге колхозтарның, дуржулга станциязының мал, хову, үнүш ажылының эң дээре көргүзүглерин, көдээ ажыл-агыйның механизасталашкынын делгеен. Бо дугайында элээн хөй лекцияларны, беседаларны көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери болгаш мурнакчылары чорудуп турган. Кукурузаның, мал, сад ажылының, Кубаныың механизаторларының дугайында болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа кино-чуруктарының көргүзүглери делгелге үезинде болуп турган.

Кызыл районнуң көдээ ажыл-агый делгелгези көдээ ажыл-агыйның мурнакчыларының чөвүлел хуралы-биле холбаштыр эрткен. Делгелгеге көдээ ажыл-агыйның мурнакчылары-биле тускай эртемниглерниң ужуражышкыны болгулаан. Ол чорук эртем-биле практиктиг ажылды дүүштүрериниң улуг ужур-дузалыг. Делгелгеге районнуң дээре ажылдыг колхозтарының, ногаа-сорт участоктарының болгаш Кызыл МТС-тин ажылының чамдык көргүзүглерин киирген. Делгелгеге көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң янзы-бүрү айтырыгларының талазы-биле киночуруктар көргүзүглери болгаш илеткелдер, беседалар организастатынган турган. Каа-Хем районга эрттирген делгелге көдээ ажыл-агыйның чаа-чаа мурнакчыларын илереткен.

Районнарның көдээ ажыл-агый делгелгелериниң киржикчилери боттарының ажылының дуржулгазын болгаш аргаларын солушканнар.

Делгелгелерни организастаарынга четпестер турганын демдеглээр херек. Бүүгүле районнарга көдээ ажыл-агый делгелгелери бир дөмей организастатынмаан. Көдээ ажыл-агыйның мурнакчыларының болгаш чаартыкчыларының эң эки дээн бүүү дуржулгалары болгаш чедишкиннерин делгелгелерге бүрүн көргүстүнмээн, ылангыя натуралыг экспонаттар, диаграммнар, фото-чуруктар эвээш делгетинген. Чорутунган делгелгелерге чамдык колхозтар, совхозтар, школалар болгаш ажыл-агыйлар киришпээн.

Бүүү ажыл-агыйлар 1956 чылда районнарның көдээ ажыл-агый делгелгелерин мурнуку чылдардазындан эки организастаары дээш чаа, тодаргай хемчегларни алыры чугула. Моны чоруларынга эрткен чылдың четпестерин катаптап болбас.

Көдээ ажыл-агыйны шиитпирлиг көдүрер дугайында партияның болгаш чазактың салган сорулгаларын чедишкиннинг күүседир, 1956 чылда тараа, сүт, эт, дүк болгаш көдээ ажыл-агыйның өскеда продуктуларын бүдүрерин көвүдедир, малдың баш санын өстүрер, делгелгелерге улуг чедишкиннер-биле ужуражыр дээш колхоз, совхоз, МТС бүрүзү мурнакчы дуржулгаларны өөренири болгаш шиңгээдири, бар курлавырларны чеп ажыглаары эң чугула сорулга болуп турар.

Колхозтарның баштаар черлери, совхозтар болгаш МТС-тер ажыл-агый чылында мурнакчы малчыннарның, бедик дүжүттүң мастерлериниң болгаш эң эки механизаторларның дуржулгазын болгаш чедишкиннерин 1956 чылда районнарның көдээ ажыл-агый делгелгелериннге тодаргай көргүзер дээш бо талазы-биле белеткелдерни баш бурунгаар чорудар ужурлуг.

М. СВИРИДОНОВ.

КӨДЭЭНИҢ ЧОНУНГА БОТ-ОНААЛДА ҮНДҮРҮҮ

Хөй янзы социал-культура хемчегларын акшаландырарының немелде үндезиннерин тыварынга чоннуң бодунуң инициативазы өзүп турар, ол инициативаны Совет чазак бүүү хемчеглер-биле деткип турар. Чоннуң ажыл-агый-амыдырал талазы-биле болгаш социал-культура негелделерин хандырарынче угланган колхозчу тараачыннарның бот-идепкейлиг чоруунуң хевирлериниң бирээзи — көдээ чонга онаап турар бот-онаалда үндүрүү болур.

Бистің областа бот-онаалда үндүрүүн 1948 чылдан бээр чорудуп келгеп. 1948—1955 чылдарда бот-онаалда үндүрүүнден үш чартык миллион хире рубль ажыл-агый, культура тургузуушкунунга чарыгдатынган.

Эң-не хөй акшаны школалар тударынга болгаш септээринге, эмнелгелерниң, номчулга бажыңнарының септелгезинге болгаш культураның өске-даа хемчегларинге, көдээ башкылар бажыңнарын тударынга ажыглаан. Оон ыңай ол хөренгини ниитиниң чунар бажыңнарын, оруктарны тударынга болгаш септээринге ажыглаан. Бай-Тайга районнуң Тээли көдээ Советте «Дөң-Терек» колхозка башкылар бажыңын тударынга 9000 рубльди чарыгдаан. Ол хөренги-биле башкылар бажыңын Чаа-Хөл районнуң Ак-Туруг суурда, Кызыл районнуң «Совет Тыва» колхозта, Барыын-Хемчик районнуң Шекпээр көдээ Советте база тудуп тургускулаан.

Бот-онаалда үндүрүүнүң акшазы-биле Кызыл районнуң «Тиилелге» колхозта, Барыын-Хемчик районнуң Эрги-Барлык көдээ Советте ниитиниң чунар бажыңнарын тудуп тургускулаан.

Ынчангаш бот-онаалда үндүрүү болза, көдээге ажыл-агый, культура тулуушкунун акшаландырарынга немелде хөренги болуп турар.

Бистің областа бот-онаалда үндүрүүн чүгле көдээ черлерде чорудуп турар. Кызыл, Туран, Шагаан-Арыг болгаш Чадаана хоорайларга, а ол ышкаш ажылчыннар суурлары болур Бай-Сөөтке, Хараалга болгаш Иймеге бот-онаалда үндүрүүн чорутпас.

Колхозчуларга, хуу ажылдыг арат болгаш тараачын ажыл-агыйларга, көдээ черлерде чурттап турар ажылчыннарга, албан-хаакчыларга, ус-дарганнарга болгаш өске-даа хамаатыларга оларның көдээ ажыл-агыйы бар, чогу хамаан чокка бот-онаалда үндүрүүн онаар.

Бот-онаалда үндүрүүнүң хемчээлин көдээ Советтерден чыылдырар хамаатыларның ниити хуралдары доктаадыр. Ол хуралдар тус-тус хамаатыларны бот-онаалда үндүрүүнден хостаарының азы хоставазының айтырыгларын тодаргайлаар болгаш бот-онаалда үндүрүүнден кирген хөренгини кандыг хемчеглерге чарыгдаа чогуурун бадылаар, үндүрүгү төлээриниң хуусааларын доктаадыр.

Бот-онаалда үндүрүүнүң акшазын ажылчы чоннар депутаттарының район Советтериниң бюджединге киирбес болгаш көдээ Совет ону оруктар тудуунга болгаш септелгезинге, школаларны, көвүрүглерни, кудуктарны, ниитиниң чунар бажыңнарын тударынга болгаш септээринге, эмнелгелерни, номчулга бажыңнарын болгаш культураның өске-даа албан черлерин септээринге, көдээ башкылар бажыңнарын тударынга, өртке удур херекселдер садып алырынга чарыгдаар ужурлуг.

Бот-онаалда үндүрүүнүң акшазын үстүнде айытканындан өске хемчеглерге, ылангыя көдээ Советтер бажыңнарының тудугларынга болгаш септелгелеринге, көдээ Советтер ажылдакчыларының шалынынга чарыгдаарын хоругдаар.

Ол үндүрүгү хамаатыларга онаарының ындыкы хемчээн тускай хоойлу өзугаар доктаадып турар. Бот-онаалда үндүрүүнүң онаалдазының ындыкы хемчээ колхозчу ажыл-агыйларга, көдээ черлерде чурттап турар ажылчыннарга болгаш албан-хаакчыларга 20 рубль, хову тарылгазы болгаш ажылчы малы чок хуу ажыл-агыйларга 40 рубль, хову тарылгалыг азы ажылчы малдыг хуу ажыл-агыйларга 75 рубль кылдыр доктаатынган. Үндүрүгү ындыг түннерге төлээри чонга канчап-даа бергедевес. Оот чыгдынган хөренги хамаатыларның боттарының хереглелдеринге чарыгдатынып турарын чон билир.

1955 чылда бот-онаалда үндүрүүн чорудуп турда чамдык көдээ Советтер улуг четпестерни болгаш частырыгларны болдурун турганын бо чылын катаптаваа ужурлуг. Эрткен чылын бот-онаалда үндүрүүнүң чыылдазы элээн каш районнарга багай организастатынган. Оон түүнелинде ол үндүрүгден дыка хөй акша ажыглатынмайн арткан. Районнардан Сүт-Хөлге 30 мүн, Каа-Хемге 50 мүн, Таңдыга 29 мүн рубль чедир хавыртынмаан. Чамдык ажыл-агыйларны үндүрүг төлээриниден хостаар эргени чүгле хамаатыларның ниити хуралларынга тывыскан турда-ла, ындыг айтырыгларны Таңды районнуң көдээ Советтери шуут боттары шиитпирлеп тургулаан. Каа-Хем районга бот-онаалда үндүрүүн онаап турган үеде 49 ажыл-агыйлар астыгып калган турган. Ажыл-агыйларның үчёдүп Улуг-Хем районнуң Хендерге, Хайыракан болгаш Көк-Чыраа көдээ Советтери багай тургускан турганнар.

Бот-онаалда үндүрүүнден кирген акшаны чогуур өйүнде чарыглавас азы хамаатыларның ниити хуралдарының шиитпирлерин өзугаар эвес, а көдээ Советтерниң административ- ажыл-агый хереглелдеринге болгаш хоойлуда көрдүнмээн өскеда сорулгаларга чарыгдаар чоруктар тургулаан.

Барыын-Хемчик районнуң Аянгаты көдээ Совети бот-онаалда үндүрүүнден кирген хөренгиден 1000 рубльди ол Советтиң бажыңын септээринге, 600 рубльди административ-ажыл-агый хереглелдеринге чарыгдаарын шиитпирлээн.

Сүт-Хөл районнуң Алдан-Маадыр көдээ Совети ол хөренгиден 500 рубльди көдээ Советтиң бажыңын септээринге чарыгдаан. Каа-Хем районнуң Сарыг-Сеп көдээ Совети бот-онаалда үндүрүүнүң акшазының чамдыызын музыка херекселдери болгаш пластинкаларлыг патефон садып алырынга чарыгдаан турган. Таңды районнуң Межегей көдээ Совети бот-онаалда үндүрүүнден 2103 рубльди дүрүм чок өзү-биле чарыгдаан. Ылаңгыя ол акшаны чурттакчыларның халас кино-чурук көргенинге, клубтуң музыка херекселдерин, көдээ Советке шактар садып алырынга, командировка төлевиринге чарыгдап турган.

Бот-онаалда үндүрүүнүң акшазын чарыгдаарының чүрүмүн чамдык райкүүскомнар база-ла хажыдып турганнар. Бот-онаалда үндүрүү-биле Дерзиг суурга номчулга бажыңы садып алыр дугайында шиитпирни Каа-Хем райкүүском үндүрген турган, ынчаарга ол акшаны өске сорулгаларга чарыгдаар дугайында Сарыг-Сеп көдээ Советтиң хамаатыларының ниити хуралының шиитпирин райкүүском тоон көрбээн.

Бот-онаалда үндүрүүн чорударының хөрөнде улуг четпес үүл болза, кирип турар болгаш чарыгдатының турар акшаларның үчёдүүнүң сандаргайында болун турар. Ындыг чорук ол хөренгини чамдык кижилер өүрүү ажыглаарынга таарымчалыг байдалды болдурун турар болгаш чамдык көдээ Советтерде ол талазы-биле самчыгдалдарның илереп турары таварылга эвес.

1956 чылда бот-онаалда үндүрүүн чедишкиннинг чорудары Советтер ажылдакчыларының чугула хүлээлгези болуп турар. Ажылчы чоннар депутаттарының районнар Советтериниң күүскомнарының улуртулгазы-биле бот-онаалда үндүрүүн көдээ Советтер чорудар. 1955 чылда бот-онаалда үндүрүүнден кирген хөренгини ажыглаанының дугайында отчёт илеткелдерни көдээ Советтер даргалары хамаатыларның хуралдарынга кылып бээр хүлээлгелиглер.

В. ЦЫПКИН,

Областың сан киллизинин улуг инспектору.

Почтачы Арган-оол

Сүт-Хөл районнуң Сталин аттыг колхозунуң почтачызы эш Арган-оол ол ажылынга ам 4 чыл ажылдап турар. Колхозбиле район төвүнүң аразы—30 км. ырак черге почтаны үзүктелдирбейн, 2 хонгашла кээп ап турар болгаш колхозчуларның солун, сеткүүлдерин, чагаа, бижиктерин өй-шаанда чеирип турар.

1956 чылдың чагылга планын Сталин аттыг колхозтуң колхозчулары бүрүн күүседткен, бо ажылга эш Арган-оол идепкейлиг киришкен.

Чоокта чаа районнуң почтачыларының чөвүлел хуралынга эш Арган-оол бодунуң ажылының дуржулгазын чугаалаан.

—Мээң ажылдап келген үем иштинде колхозчуларның талазындан почта дугайында кандыг-даа хомудал-негелде турбаан. Солуннарны бир хүн район төвүнден алгаш, дараазында хүнде колхозчуларга, школага, сумунуң албан черлеринге тарадып берип турар мен—деп почтачы чугаалаан. Колхоз төвүнден ырак одарларда малчыннарга солун, сеткүүлдер болгаш чагаалар четкен турзун дээш эш Арган-оол улуг кичээнгейни салып турар.

Д. ШАЛДЫГ.

Аңчының олчазы

Бай-Тайга районнуң Молотов аттыг көдээ ажыл-агый артелинин аңчызы эш Базыр-оол кышкы аңныр сезонунуң үезинде елүк тывыжындан 3000 рубльдің елүүн белеткел черинге дужаар турган.

Эш Базыр-оол 8 киш, 2 бөрү, 370 диңг өлүрген болгаш 200 килограмм балык тутканы. Ынчангаш колхозунга 6000 рубльдің орулгазын киргген.

Партияның XX съездини ажыттыларынга чедир аңчы 1500 рубльдің елүүн дужаар деп хүлээлге алган.

Х. БЕГЗИ.

Кыдат Улус Республикала

Юндинхэ хемде Соңгу Кыдатта бирги Гуаньтинниң гидроэлектростанциязын тудуп турар. Ам дерилгелерин эптээри чоруп турар. Электростанцияның тудуушкуну 1956 чылда доозулган турар. Чаа гидроэлектростанция Пекин, Тяньцзинь, Таншань болгаш Калган хоорайларын харылзаштырып турар бедик вольтулуг шугумга немелде энергияны бээр.

Чурукта: ада-чурттуң бүдүрүлгезиниң бирги гидротурбинаазының генераторун Гуаньтинниң электростанциязында тургузуп турары.

Синьхуа агентилелиниң фотозу.

Тургузуушкуннуң улуг программазы

ПЕКИН. ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдүрүнүң алдыгы беш чыл планының талазы-биле СЭКП-ниң XX съездизиниң Директиваларының төлевилелиң тайылбырларын кыдат солуннар уламчылавышаан турар. СЭКП-ниң XX съездизиниң Директиваларының төлевилели политиктиг улуг ужур-дузалыг документ, Совет Эвилелинде коммунистиг тургузуушкуннуң улуг программазы болуп турар деп «Бейцзинжибао» солун бижип турар.

ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдүрүнүң алдыгы беш чыл планы болза, Совет Эвилели тайбыңның политиказын шынчы болгаш хажык чок чорудуп турарын чугаалап турар деп солун демделгээн. Коммунистиг тургузуушкуннуң улуг планы болза, улус ажыл-агыйын хөгжүдүрүнүң талазы-биле бодунуң бирги беш чыл планын хуусаа бетинде күүседири болгаш ажыр күүседири, Кыдатты социалистиг күрүне кылдыр хуулдурар дээш улам чүткүлүг демисежип турар кыдат улусту сорук киирип турар деп чүүлде демделгеп турар.

(СЭТА).

Улуг чаартылгалар

ПЕКИН. Чурттуң бүгү тараачын ажыл-агыйларының 60 ажыг хуузун каттыштырып турар, чартык социалистиг хевирлиг көдээ ажыл-агыйның 1900 мың ажыг бүдүрүлге кооперативтери 1955 чылдың төнчүзүнде КҮР-га тургустунганын парлалгага дыңнадып турган.

Бо үеде көдээге социалистиг чаартылга дээш тараачыннарның шимчээшкини хөгжүлүнүң элээн бедик чадазында— бүрүн-биле социалистиг характерлиг болуп турар көдээ ажыл-агыйның бүдүрүлге кооперативтерин тургузарының үезинде киирип турар.

Люонин можуда бүрүн-биле социалистиг хевирниң болуп турар көдээ ажыл-агыйның бүдүрүлге кооперативтеринге тараачыннарның 56 хуузу кирген.

Көдээ ажыл-агыйның дээди хевириниң кооперастаашкыны чурттуң өске-даа районнарында база дүрген темпилер-биле боттанып турар.

Бо чылдың январь 5-те Кыдат Улус Республикага бүрүн-биле социалистиг хевирниң көдээ ажыл-агыйның 30 мун бүдүрүлге кооперативтерин тургускан турган.

(СЭТА).

Көдээ ажыл-агый кооперастаашкынының дугайында материалдар чыылдазы

ПЕКИН. «Жэньминьчубаньшонуң» ном үндүрер чери «Кыдат көдээге социалистиг көдүрлүүшкүн» деп ниити эге-биле, ооң эге сөзүн эш Мао Цзэ-дун бижээн материалдар чыылдазын парлап үндүрген.

Чурттуң көдээ ажыл-агыйының социалистиг чаартылгазының дугайында төөгүлүг шиитпирни үндүрген ККП ТК-ның 7-ги чыылдазының 6-гы (калбак) пленумунга чедир болгаш ылангыяда ооң соонда кыдат көдээге кооператив шимчээшкининиң дүрген хөгжүлдезинин үезинде кооперастаашкын талазы-биле материалдар чыындыда кирген. Чыындының үш тому көдээ ажыл-агыйны кооперастаар дээш кыдат тараачыннарның массалыг шимчээшкининиң янзы-бүрү талаларын чырыдып турар.

(СЭТА).

Хуу бүдүрүлгелер чаартылгазы

ПЕКИН. Амы-хуунуң үлетпүр болгаш садыг бүдүрүлгелериң күрүненің хуу каттышкан бүдүрүлгелери кылдыр чаартырын Пекинде дооскан дыңнадып турган. Мындыг янзылыг долу чаартылгалар Тяньцзинде, Шэньяңде болгаш Уханьда дооскан. Оларны күрүненің хуу бүдүрүлгелери кылдыр чаартыр дугайында хөй билдириишкиннер хуу бүдүрүлгелер эзериңден болгаш садыгжылардан Шанхайда, Чунцинде болгаш чурттуң өске-даа хоорайларында алдынган.

Ус-тывыш үлетпүрүн чаартыры чуртта дүрген темпилер-биле чоруп турар. Устывышчылар янзы-бүрү кооперация организацияларында каттыжып турар. Чижээ, Тяньцзинде бо үеде ус-тывышчыларның 70 ажыг хуузу, Сианьда—90 хуу, Фушуньда—95 хуузу, Хэфэеде—40 ажыг хуузу кооперативтерде каттышкан.

(СЭТА).

Улустуң национал армиязын тургузар дугайында хоойлуга ГДР-ниң ажылчы чоннары байыр чедирип турар

БЕРЛИН. Улустуң национал армиязын тургузар дугайында улус палатазының хүлээп алганы хоойлуга ГДР-ниң ажылчы чоннарының чүүлдүгүнүп турарының дугайын херечилеп турар медээлер республиканың бүгү булуннарындан кээп турар.

Ол чугула актыны улус боттарының күзелдериниң болгаш негелдериниң илерели кылдыр көрүп турар. Ол хоойлуну ГДР-ниң улус палатазының хүлээп алырының ырак мурнунда-ла улус палатазының болгаш ГДР-ниң чазааның адрестеринге улустуң национал армиязын тургузар деп негелдерни бүдүрүлге болгаш албан черлериниң хөй санныг коллективтери база чоннуң янзы-бүрү кезектериниң төлээлекчилери киирип турганы билдингир болгай. Барыын Германияны дагын чепсеглеп турарын барымдалаш, республиканың ажылчы чоннарының чедишкиннерин камгалаары-биле ГДР-ге улустуң национал армиязын тургузар дугайында шиитпирни хүлээп алырын кыйгырган 1000 чагааларны, телеграммаларны улус палатазы бодунуң хуралының хүнүнде ГДР-ниң ажылчы чоннарындан алган.

Хостуг немец аныяктарның эвилелиниң Берлин организациязының удуртулгазы улус палатазының шиитпиринге байыр чедирбишаан, империалистерниң кандыгдаа халдаашкынындан ажылчын-тараачын күрүненің чедишкиннерин камгалаарынга белен болуп турар аныяктарның негелдериңге бүрүн тааржып турарын онзалап демделгээн.

Берлиниң электроаппаратура заводунуң ажылчыннарының бижээни болза:

«Барыын Германияда милитаристер фашистиг чаа армияны тургузуп турарын билир бис. Ынчангаш тайбыңга ынакшыл дугайында чүгле апаа чугаалаары четпес. Тайбыңга ынакшылдыг Герман Демократтыг Республиканы херек кырында камгалаары эргежок чугула».

Бранденбургта металлургия заводунуң ажылчыннары, инженерлери болгаш техниктери хүлээп алган резолюциязында улус палатазының шиитпирин «дайын кыпсыкчыларының кем-буруулуг планнарынга удур эргежок чугула хемчег кылдыр көргеш, байыр чедирип тур бис» деп медеглээп.

(СЭТА).

Варшава Керээзи өзугаар тургустунган Политиктиг консультативтиг комитетти чыылдырар дугайында

Албанияның Улус Республиказының, Болгарияның Улус Республиказының, Венгр Улус Республиканың, Герман Демократтыг Республиканың, Польша Улус Республиканың, Румын Улус Республиканың, Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң болгаш Чехословак Республиканың аразында Найырал, кады ажылдажылга болгаш кайы-кайызынга дузалажыр дугайында 1955 чылдың май 14-те Варшавага чардынган Керээ өзугаар Политиктиг консультативтиг комитет тургустунган. Айыттынган Керээниң киржикчилери — күрүнелериң аразында Варшава Керээзинден үнүп турар айтырыгларны болгаш кады хемчегларни көөр сорулга-биле Политиктиг консультативтиг комитеттиң хуралын 1956 чылдың январь 27-де Прагага чыылдырар дугайында дугуржулга чедип алдынган.

Нерунуң болгаш Блюхерниң кады кылган медеглели

ДЕЛИ. Нерунуң болгаш Блюхерниң кады кылган медеглелин Индияның информация бюрозу дамчыткан. Медеглелде айтып турары болза, Индияның чазааның чалааны-биле Герман Федералдыг Республиканың оралакчы канцлери Блюхер алган өзузунуң чоруун кылып Индияга келген болгаш ону президент Раджендра Прассад биле оралакчы президент Радхакришнан хүлээп алган. Блюхер Индияның премьер-министри-биле болгаш Индияның чазааның министрлери-биле каш катан чугаалашкан.

Чурттар боттарының аразында харылзааларынга иштики херектерни холгаарлашпастың принципин удуртулга болдурар ужурлуг дээрзинге чөпшээрешкеннер деп Неру биле Блюхерниң медеглелинде чугаалап турар. Герман улустуң күзелдеринге дүүштүр Германияның ийи кезектерин тайбың каттыштырарынга хамаарыштыр дугуржулганы сонуургалдыг талалар дүрген чедип алыр боор деп Индияның премьер-министри идегелин илереткен.

Ийи чурттарның аразында экономиктиг эң-не сырый кады ажылдажылганың болдунар аргаларын чугаалажышкыннарны чорудуп турар үеде көрген.

Оралакчы канцлер Блюхер Герман Федералдыг Республикага келзин деп чалалганы Индияның премьер-министринге дамчыткан. Ол чалалганы премьер-министр хүлээп алган.

Нерунуң чоруурунуң ай, хүнүн сөөлзүредир доктаадыр.

(СЭТА).

Финляндияның президентизин соңгуурларның соңгулдаларының баштайгы түңнелдери

ХЕЛЬСИНКИ. Республиканың президентизин соңгуурларның соңгулдалары Финляндияга январь 16-да болгаш 17-де болуп эрткен. Ол соңгулдаларга 300 кижини соңгуур ужурлуг турган, олар февральдың 15-те президентини соңгуурлар. Моон мурнунда болуп турган соңгулдаларга бодаарга президентиниң бадылаашкынынга бо соңгулдаларның соңгукчулары дыка идепкейлиг киришкеннер.

Баштайгы саннардан алырга ниити бүрүткеткен 2645684 соңгукчулардан 1808791 соңгукчулар ийикпе, азы 69,5 хуузу бадылаан.

Олуттарны мынчаар хуваашкан: Бекконенниң соңгулда эвилели (аграрлыг эвилел) — 89 төлээлер, Фагерхольмның соңгулда эвилели (социал-демократтыг партия)—74 төлээлер, Кильпиниң соңгулда эвилели (ДСНФ)—57 төлээлер, Туомиойнуң соңгулда эвилели (коалицтыг партия) — 62 төлээлер, Тернгреннің соңгулда эвилели (шведтиң улус партиязы)—20 төлээлер, Рюдманның соңгулда эвилели (Финляндияның улус партиязы) — 8 төлээлер.

(СЭТА).

БОМБЕЙДЕ БАЙДАЛ

ДЕЛИ. Амгы Бомбей штатты эде организастаарының талазы-биле чазактың шиитпири-биле холбаштыр үнген Бомбейде хөлзөөшкиннерге индий парлалга улуг кичээнгейни салып турар.

Парлалганың дыңнадып турары болза, чазактың шиитпиринге удурланыкчыларның болгаш полицияның аразында чаа үскүлежиишкин болган, ооң түңнелинде 25 кижи өлген, 250 кижи балыглатырган. Бомбейниң үлетпүр бүдүрүлгелери хагдынган, 600 мың хире ажылчыннар ажылга үнмээн.

Индияның эрге-чагырга хуваалдазын эде организастаар дугайын Индияның чаза чарлаанын дыңнадып турган. Бо хуваалда өзугаар Индияның составынга ам турун турар 27 штаттарның орнунга 16 штаттар кирер апаар. Амгы Бомбей чтады кандыг болурул дээрге, ооң орнунга Махараштра болгаш Гуджерат деп ийи штат тургустунар, ынчаарга Бомбей хоорай төп черге чагыртыр хоорай болу бээр.

Чазактың шиитпиринге удурланып турарларның аразында Индияның национал конгрези—башкарыкчы партияның кежигүннери бар (ылангыяда Бомбей штаттың хоойлу үндүрер хуралының албанындан халажып үнген беш депутаттары), олар Бомбейни чаа тургустунар Махараштра штатка киирген турарын болгаш ооң найыслалы болурун негеп турар.

Хөлзөөшкиннер Бомбейде үргүлчүлевишаан турар, чыскаалганнарның полиция-биле үскүлежиишкиннери хоорайның чамдык черлеринде болуп турарын солуннар дыңнадып турар.

Хоорайның үлетпүр бүдүрүлгелери үш хүн ажылдавайн турар.

ДЕЛИ. Январь 20-де. Хоорайны төп чазактың администрация эргелелинге шилчидип бээр дугайында чазактың шиитпири-биле холбаштыр хөлзөөшкин Бомбейде уламчылавышаан турган. Парлалганың дыңнадыы-биле алырга, январь 19-та болган үскүлежиишкин үезинде 11 кижи өлген, 50 кижи балыглатырган, ооң иштинде полицейжилер 35 кижи.

Бомбей штаттың кол министри Морарджи Десай болгаш Индияның национал конгрези деп партияның кежигүннери —штаттың хоойлу үндүрер хуралының депутаттарының, улустуң социалистиг партиязының ол черниң удуртулгазы, база ол ышкаш чөөн үзелдиг партияларның болгаш профэвилелдерниң, Коммунистиг партияның удуртукчулары кыйгырыг парлап үндүрген, ол кыйгырыгда чоннуң тевиде, дүүрээр чорукту болдурбазын кыйгырып турар.

(СЭТА).

Индонезияда политиктиг байдал

ДЖАКАРТА. Чуртта иштики политиктиг байдалдың чидиглентенинин дугайын индонезий парлалга медеглеп турар. Нахдатул Уламаның Мусульман партиялары болгаш Индонезияның мусульман эвилели (ПСИИ) боттарының министрлерин Карахаптың кабинедиңден дедир кыйгыртып алганнар, чүге дээрге, олар ылангыя Барыын Ирианга хамаарыштыр Голландия-биле чугаалажышкыннар дугайында айтырыгга чазактың туружу-биле чөпшээрешпейн турарлар. Мусульман партияларның министрлериниң үнүп чорутканының соонда Карахаптың кабинеди онза берге байдалга таварышкан деп солуннар демделгеп турар. Кабинеттиң доп-дораан дүжерин болгаш чаа чазактың тургустунарын база чаа парламентини чыырын улустуң хөй кезии негеп турар.

Демократтыг калбак үндезинге чаа чазакты тургузарын негеп турар Барыын Яваның политиктиг 30 партияларының болгаш профэвилелдериниң төлээлекчилериниң делегаттары январь 19-та Бандунгдан Джакартага келген. Ынчалзажок ам херек кырында чүгле Машуми партияга даянган болгаш колониалдыг күрүнелерге деткиткен Карахаптың кабинеди улустуң негелдезин херекке албайын турар. Нахдатул Уламадан болгаш ПСИИ-ден министрлер үнүп чоруткан болза-даа, кабинет бодунуң ажыл-чорудулгазын үргүлчүлээрин информация министри Макмур январь 19-та кабинеттиң хуралының соонда медеглээн. Оон аңгыда Женевада болуп турар Голландия-индонезия чугаалажышкыннарда чазактың төлээлерин кыйгыртыр деп бодунуң мурнуку шиитпирин кабинет күш чок болдурган. Голландия-биле чугаалажышкыннарны үргүлчүлээрин кабинет шиитпирлээн дугайын медеглеп турар.

Политиктиг байдалдың чидиглентенинин-биле барыың талакы күрүнелер боттарының ажыл-чорудулгазын идепкейжидип турарлар. Эрге-чагырга Машуми партияны хевээр артырар төлээде бүгү-ле арганы албан дужаалдыг америк бөлүктер кылып турарлар деп чүве солуннарның медеглелдериниң көстүп турар. Сөөлгү үеде Индонезияже янзы-бүрү америк эксперттериң бөлүктери келгеннер. СЕАТО пактызынга «Индонезияны чоокшуладыр» сорулга-биле барыын талакы күрүнелер боттарының орадажышкыннарын үргүлчүлеп турарын демократтыг парлалга айтып турар.

(СЭТА).

СЕАТО-нуң кежигүннери чурттарның шериг чөвүлекчилериниң чөвүлел хуралы

ПЕКИН. Мельбурнның радиозүнүң дыңнатканын өзугаар алырга, СЕАТО-нуң (Мурнуу-Чөөн Азияда шериг пактызы) киржикчилери сес чурттарның шериг чөвүлекчилериниң чөвүлел хуралы январь 17-де Мельбурнда ажыттынган. Ол чөвүлел хуралда АКШ, Англия, Франция, Чаа Зеландия, Австралия, Пакистан, Филиппиннер, Таиланд киржип турар.

Үстүнде чурттарның төлээлекчилери элээн хөй шериг хемчеглерин, ылангыя СЕАТО-нуң киржикчилери чурттарның чепсектиг күштериниң маневрларының программазын чугаалажып көргени баштайгы хуралдың сөөлүнде кылган медеглелден билдинген.

Ол чөвүлел хурал январь 21-де чедир үргүлчүлээн.

(СЭТА).

Иракта дүшкүүрлүг чорук

БЕЙРУТ. «Ас-Сарха» солуннуң Багдадта корреспондентизиниң медээлээнин өзугаар алырга, Иракта иштики политиктиг байдал эң-не дүшкүүрлүг болуп турар. Багдадтың шериг пактызынче Иракты киирген премьер-министр Нури Саидтың өзүчурумунга удур ирак улус тура-халыышкынны кыла бээриңден Иракты тергиндекчи бөлүктери көргүп турарын корреспондент бижип турар.

Полицияның улуг күштери болгаш шиилиндек шериглер Багдадта мобилизастатынган, бүрүн дайынчы байдалда турар, Нури Саидтың бодалы-биле алырга олар ооң езу-чурумунга бердинген болуп турар.

«Иракта байдал болза, Нури Саидтың болгаш ооң чоок кижилериниң күзээнинден ыракта сыр өске болуп турарын» корреспондент демделгээн.

(СЭТА).

Египет-израиль кызыгаарында үскүлежиишкин

КАИР. Арабтың информация агентилелиниң дыңнадыы-биле алырга, израиль солдаттарның Египеттиң туружунче чаа халдаашкыны-биле холбаштыр январь 15-те тайбыңчылыга талазы-биле египет-израиль хөлушкак комиссияга Египет хомудал киирген.

Январь 14-те израиль таңнылы Эль-Анджаның демилитаризастатынган зончының районунда египет-израиль демаркация шугумун эрткенин болгаш Египеттиң таңнылы черинге боолаашкын ажытканын хомудалда чугаалап турар. Египетчилер харыы боолаашкын ажытган болгаш израильчилерни аткаарлаарын албадаан.

Удаваанда үскүлежиишкин болган черге израиль солдаттарлыг куяктыг 8 машиналар чедип келгеш, египет таңнылы черинге боолаашкынга таварыштырган, ындыг болза-даа катап аткаарлаар ужурга таварышкан.

(СЭТА).

Францияның национал хуралында

ПАРИЖ. Национал хуралдың мандат комиссиязы депутаттарның соңгутургаанының дүрүм өзугаар болганын хынаарын үргүлчүлеп турар. Национал хуралдың даргазын соңгуурун январь 24-те кылдыр томуйлаан. Ам үеде ол эрге-дужаалда дөрт кандидаттар—Марсель Кашен (коммунист), Ле Трокер (социалист), Шнейтер (МРП — «Улустуң республика шимчээшкини») болгаш Рюф (пужаллист) депшитирген.

(СЭТА).

Марокконуң катап каттыжарын султан Бен Юсеф негеп турар

ПАРИЖ. Марокконуң султаны Бен Юсеф Рейтер агентилелиниң төлээлекчизинге медеглел кылганын Парижтиң солуннары дыңнаткан, хамаарышпас чорукту Марокконга тыпсырын, француз болгаш испан Марокколарны чаңгыс аай бүдүн кылдыр каттыштырарын султан негээн.

(СЭТА).

Либерия Республика

Эрткен чылдың сөөлгү хүнү декабрь 31-де Либерияның найыслалы Монровиягa ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединиң Даргазы А. П. Волковка баштаткан совет төлээлери чеде берген. Либерияга совет төлээлер Либерия Республиканың чазааның чалааның өзугаар барган болгаш ол Республиканың президентизиниң албанынга Табмэниң база вице-президентизинге Төлберттиң шуут киргенинге турасклаткан байырлал кылыры-биле ук барыышкын холбашкан.

Либерия — Барыын Африканың эрик-теринде турар улуг эвес чурт. Чурттуң үндезин чурттакчылары негр аймактардан тургустунган. Чоннуң тергиндекчи бөлүү болза, АКШ-тан көшкен баштайгы негрлериң хөй эвес (20 мундан көвүдевес кижи) салгакчылары болур, олар амгы Либерияга 1822 чылда ук черниң аймактарының баштыңнарындан Америк колониижи ниитилелдиң садып алганы черге доктаап турушкан.

Ол ниитилел Африкаже америк планнаторларның кандыг-бир чылдагааннар-биле хостааны болгаш АКШ-ка тургузары күзенчиг эвес кул негрлерни көжүрүп турган. Ынчангаш Барыын Африкада негрлерни хостаар дугайында америк президент Линкольнниң чарлыының мурнунда дөртен чыл бурунгаар кулданыстан хостатырган америк негрлерни эң баштай көжүрүп чоруткан турган. Ол-ла үеде амгы Либерияга, Сент-Пол хемниң аскынга, республиканың сөөлүнде барып найыслалы болгаш чугула далай порту апарган Монровия хоорай тургустунган.

Эң баштай Либерия америк колония болуп турган болгаш америк губернаторга чагыртып турган. Ынчалзажок 1847 чылдың июль 26-да ол хамаарышпас республика болурунуң эргезин алган, а ынчаарда губернатор — америк Роберте Либерияның бирги президентизи кылдыр чарлатырган.

1847 чылдагы ооң конституциязының үндезининге АКШ-тың конституциязының принциптери салдынган. Аңаа дүүштүр күрүненің баштыңы болза, харуда чазакты база баштаар президент болур турган. Президентини 8 чыл хуусаалыг соңгуур, а база катап ол-ла хуусаада соңгаанда ооң бүрүн эргелери 4 чылдар дургузунда күштүг болур. Либерия Республиканың амгы президентизи — Уильям В. С. Табмэн ол албанга бир-ле дугаарында 1944 чылдың январь 1-де кирген болгаш ам үеде ук албанга үш дугаар кирип турар. Ол Либерияның 18-ки президентизи болур.

Чуртта хоойлу үндүрер эрге-чагырга 10 кежигүннери 6 чыл хуусаалыг соңгутурар сенаттан болгаш бодунуң составында 4 чыл хуусаада бүрүн эргелиг 31 депутаттарлыг база көдээ черлерде үш можуларда чурттап турар негр-аборигеннерден соңгуткан үш төлээлекчилериниң төлээлекчилер палатазындан тургустунган парламентиге хамааржыр.

Соңгуур эргени боттарында «четчир» хуу өнчүлүг (чер участоктуг, бажыңныг, плантациялыг, банкыда агар санныг болгаш өске-даа) 21 хар четкен бүгү эр болгаш хөрээжен кижилер ажыглап турар. Ол өнчү-хөредги барымдаалаар чорук хөй-хөй кижилерни соңгуур эргеден казып турар.

Чурттуң экономиказының үндезини болза, көдээ ажыл-агый болур. Ынчалзадаа ол ам-даа четпес хөгжөөн болгаш таарымчалыг хөрүүнүг (кызыл хөрүүнүг) болза-даа, Либерияның чонун аъш-чемби-биле бүрүн хандырып шыдавас. Либерийжилер боттарының шөлдеринде маниок (клубня хевирлиг дазылдарны чем кылыр болгаш крахмал, спирт, далган белеткээринге ажыглатынар тропиктиг үнүш), бананнар, сорго, а ол ышкаш үс алыр пальмаларны өстүрүп турар. Мал ажылы кошкак хөгжөөн.

Ажыл-агыйның чугула адыры болза, каучук бээр ыыштар өстүрери болур. 22,5 мун га чедир шөлдүг кол каучук плантациялары 1926 чылда 400 мун га чер участогунга 99 чыл хуусаалыг концессия алган америк «Файрстон тапр энд раббер компаниге» хамааржыр. Чиг-эт— каучук болза, Либерияның дашкаар үндүрүп садыглаар кол бараанларының бирээзи болур; 1951 чылда 37,162 тоннаны үндүр сөөрткен.

Либерияда демир рудазы (68,8 хуузу демир), алдын, марганец, графит, алмаз болгаш нефть тывыжының черлери бар. Ынчалза-даа оларны четпес ажыглап турар. 1953 чылда «Либерна майнинг» деп холушкак америк-либери компанияга хамааржыр Боми Хиллде даг рудазының бүдүрүлгелериниң 1,25 миллион тонна демир рудазын дашкаар үндүр саткан.

Дашкаар үндүр садарынга хөректиг ыыш материалдарын баштай ажыддан кылырындан аңгыда үлетпүр бүдүрүлгези колдуунда чок. Мурнунда хөгжөөн тургаус-дарган бүдүрүлгези (пөс ажылдан кылыры, ыыш, демир алгы-кеш кылыры) даштыкы чурттарның фабрика кылыгларын киир сөөртүп эгелээнинин түңнелинде бузуп дүшкен.

Каучук болгаш демир рудазындан аңгыда какао, кофе бобызын болгаш алдынны дашкаар үндүр садыглап турар.

Киир садып алыр кол чүүлдери болза, хөвең-саазын кылыглыг пөстер, металл кылыглары, аъш-чем (рис, кадырган балык, спирт кылыглары, такпы) болур.

Чуртта транспорт кошкак хөгжөөн. Боми Хиллдин демир руда бүдүрүлгелерин 64 километр черде Монровия порту-биле харылзаштырып турар улуг эвес демир орук шугуму бар. Ол ышкаш 900 километр хире дурттуг чазаглыг орук бар. Чуртта Робертсфилд (Африкада улуг аэропорттарның бирээзи) болгаш Джеймс Спригге Пэй-филд деп ийи аэропорттар бар.

Либерия Республика бодунуң даштыкы политиказынга национал хосталга дээш демисежип турар колония болгаш хамаарылгалыг чурттарның улустарын деткип турар.

1955 чылда Азияның болгаш Африканың чурттарының Бандунг конференциязынга киришкеш, Либерия Республика боттарының улустар аразында харылзаларын тайбың кожа-хелбээ турарының беш принциптеринге үнделилеп тургузуп турар күрүнелерге каттышкан.

Декабрь 31-де Монровияга барган совет төлээлер президент Табмэнге ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. Е. Ворошиловтуң чоруткан бижиин тывыскан. Ол бижикте чугаалап турары болза: «Силерниң бодуларга болгаш Либерия Республиканың улузунга мээң эң-не чүректиг ханызындан байыр чедиргенимни база эң эки күзел салыышкынымны хүлээп алырынарны Силерден диледим. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединиң Даргазы А. П. Волков-биле Силерниң шуут ужуражылга-харылзаңар бистиң ийи чурттарывыстың аразынга найыралдыг харылзаалар тургузарының хөрээнге бараан болур дээрзинге быжыг идегелди илередирин чөпшээреп көрүңер». Дээрги Табмэн бодунуң харыы сөзүнге медеглээни болза, кижилериниң аразында шуут ужуражылга-харылзаар бистиң ийи чурттарывыстың аразынга найыралдыг харылзаалар тургузарының хөрээнге бараан болур дээрзинге быжыг идегелди илередирин чөпшээреп көрүңер». Дээрги Табмэн бодунуң харыы сөзүнге медеглээни болза, кижилериниң аразында шуут ужуражылга-харылзаар бистиң ийи чурттарывыстың аразынга найыралдыг харылзаалар тургузарының хөрээнге бараан болур дээрзинге быжыг идегелди илередирин чөпшээреп көрүңер».

М. ПАВЛОВ.

Редактор Д. О. БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫН АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3—62, редакторнуң оралакчызының, иштики информация килдизинин — 3—88, харылсалгалыг секретарының 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый килдистериниң 3—68, культура болгаш амыдырал, чагаа килдистериниң база бухгалтериясының 3—65.

ТС—00218. Культура эргелелиниң типографиязы.